

graffiti

Василь
Зима

графіті

**UKRAINIAN
DREAM**

**«ПОСЛЕДНИЙ
ЗАГОВОР»**

FOLIO

Василь Зима
Ukrainian dream.
«Последний заговор»

предоставлено правообладателями

http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=4572797

Василь Зима «Ukrainian dream. Последний заговор». Серия «Графіті»:

Фоліо; Харків; 2010

ISBN 978-966-03-5101-1

Аннотация

Радіоведучий Марк Лютий, головний герой роману Василя Зими «Ukrainian dream. Последний заговор» працює в своє задоволення і готується до весілля з донькою олігарха. Та раптом до нього потрапляє вбивчий компромат на відомих політиків і він має обирати: піти на компроміс з власним сумлінням чи узятися за справу, ризикуючи втратити все, навіть власне життя. Долі героїв переплітаються, події, наче в калейдоскопі, змінюють одна одну. Хто переможе, а хто загине – відповіді у романі.

Содержание

Розділ 1 (Chapter 1)	4
Розділ 2 (Chapter 2)	7
Розділ 3 (Chapter 3)	13
Розділ 4 (Chapter 4)	24
Розділ 5 (Chapter 5)	29
Розділ 6 (Chapter 6)	35
Розділ 7 (Chapter 7)	62
Розділ 8 (Chapter 8)	67
Розділ 9 (Chapter 9)	72
Розділ 10 (Chapter 10)	78
Розділ 11 (Chapter 11)	95
Розділ 12 (Chapter 12)	102
Розділ 13 (Chapter 13)	110
Розділ 14 (Chapter 14)	114
Розділ 14 (a) (Chapter 14 (a))	123
Розділ 15 (Chapter 15)	129
Розділ 16 (Chapter 16)	133
Конец ознакомительного фрагмента.	137

Василь Зима

Ukrainian dream

«Последний заговор»

*Я давно присматриваюсь к этой стране и знаю,
чего мне опасаться.*

Михаил Зоценко

Розділ 1 (Chapter 1)

«Ви думаете, що живете в країні, яка іде шляхом ринкових реформ і втілює принципи демократії? Даремно ви так думаете. Ви живете в країні, яка за тринадцять років незалежності скоротила втричі державний бюджет, ви живете в країні, народонаселення якої за тринадцять років незалежності зменшилося на чотири мільйони чоловік, ви живете в країні, найкращі та найприбутковіші об'єкти приватизації в якій віддано у власність злочинного капіталу, ви живете в країні, в якій до цього часу вирішується питання, чи надавати чужій мові статусу офіційної, ви живете в країні, в якій залишаються жити або слабаки, або герої».

– Вимкни, чуєш? – він повернувся до вікна і зручніше вмовстився у великому шкіряному кріслі.

– Програма ще не закінчилась.

– Вимкни, чуєш? – невдоволено глянув з-під брів.

– Нема питань, – підійшов, натиснув кнопку, звук зник.

– Як цього хлопця звать?

– Марк Лютий, він веде програму «Я і моя країна».

– Ти його бачив?

– Ні.

– Я хочу, щоби ти на нього подивився, – устав, пройшовся кімнатою, став біля столу, мовчав, – цікаво, він у це дійсно вірить? Ні, ну мені цікаво, він просто так говорить чи він вірить.

– У що? – витягнув руки з кишень.

– У те, що, слухаючи його правду, люди таки прозріють і захочуть щось змінити.

– Не знаю.

– У людей уже є правда, і їм не треба іншої, їм добре живеться з тією, яка в них є.

– Напевно, хм. Ви про що?

– Я чув нещодавно, чи то читав в опозиційній газеті, – підійшов до бару, – не важливо. Так от, – узяв пляшку лікеру, налив у чарку. – Історія така дурна. В місті українському, в Красному Лучі чи що, люди такі бідні, хм, – випив лікеру, поставив рюмку на стійку бару, – їдять собачатину запивають слізьми голодних дітей. Ти уявляєш? – подивився на нього, – Юро, ти уявляєш, я тебе питаю?

– Слабо.

– А я тобі кажу, це їхня біда, і не треба їм соплі витирати.

Мені важко собі уявити німців, чи британців, чи навіть поляків, які б їли собачатину і пили сльози дітей. Наш народ не вбив жодного зі своїх тиранів, румуни вбили, італійці, чилійці досі готові все віддати, щоби повісити Піночета, а наші люди жеруть собачатину. І жертимуть, чуєш, жертимуть, бо вони не розуміють, що ніхто їм не винен, чуєш, ніхто.

– Ясна річ.

– Набери мені директора цього радіо, де Лютий свою херню шурує, давай бігом.

– Зараз, – пішов, повернувся зі слухавкою, натиснув кнопки. – Алло, з вами говоритиме...

– Дай сюди, – вирвав у нього слухавку, – чуєш, жук, ти зовсім здурів, що ти пускаєш в ефір? Тобі наша країна чимось не подобається? Їдь на хуй в іншу. Що ти вибачаєшся, що ти пояснюєш? Де ти цього Лютого взяв? Хто за нього гроші платить, ти сам платиш? Я, блядь, прикрию його спонсора. Як нема спонсора? А де ж він гроші бере? Сам платить за програму? Так закрий її, твою мать. Не можеш? Я тобі поможу, чудо. Все, через місяць цього Лютого нікуди на роботу не візьмуть, буде вулиці мести. Блядь, – кинув слухавку на диван, підійшов до бару, налив лікеру, випив, голосно хекнув, потім подивився на охоронця, – Юро, знайди цього Марка, я не хочу, щоби мене за нього вз'їбали потім, чуєш?

– Чую. Я знайду його. І що зробити?

– Придумай, – накинув піджак на плечі і вийшов з кімнати.

Розділ 2 (Chapter 2)

- Чи є в мене життєві цєлі? – сміх у слухавку, потім мовчанка. – Нє, ну, таких конкретних нєма.
- Скільки тобі років? – голос ведучого.
- Двадцять.
- Що ти закінчив?
- Ха-ха, – знову цей хрипкий сміх, – школу.
- А крім школи?
- Армію. Да шо ти придолбався?
- А ти нє пробував вступити до вузу?
- Нє, в мене денєг нєма на платний.
- А безкоштовно?
- Ти мій атєстат відєл? Када я к екзамєнам готувиться буду? Я з утра до ночі по базару ящики розвожу.
- Скажи, а ти любиш свою країну?
- Страну, яку?
- Україну.
- А нє, ну шо, нормальна страна, а шо, єсть варіанти? Мені нравиться, хороша страна, незавісіма, главнє. Войни нєма, хлєба хватєє, хотя і подорожав. Жить можна.
- А ти б хотів ємігрувати?
- Цє тїпа за рубєж уїхати? А на фіга? Каму я там всрався? Я шо, по-їхньому панїмаю? Нє. Я буду жить тут.
- Як жити?

– Да як все живуть. Не хуже других, хотя, наведено, і не лучше. Нормально жить буду. Я ж не то шо Серьога со второго под'езда, тот сколовся на хер уже. А я шо, я як все. Ну все, давай, мені надо ящики везти, обід кончився. Привіти всім і удачі, – гудки в слухавці.

– З нами був Льоша з Боярки. А ми чекаємо нових дзвінків. Нагадаю, що в ефірі з вами Марк Лютий і радіопрограма «Я і моя країна». Я – це кожен з вас, а моя країна – це 48 мільйонів людей, про яких ви нічого не знаєте. А ми робимо все, щоби ви стали ближчими одне одному.

– Дзвінок! – Звукорежисер зробив відмашку, Марк поправив навушники.

– Алло. Это че, программа такая, шо типа ты про свою жизнь рассказываешь?

– Так.

– О, нормально. А то мне Натаха все уши проквкала. Говорит, мол, позвони, попизди там.

– Давайте без матів, у нас прямий ефір.

– Извини, братан, не хотел, вырвалось. Я тебе за жизнь свою рассказать хочу.

– Назвіться, будь ласка.

– Кирилл из Киева. Короче, я с торговыми точками работаю. Нормальным людям помогаю, а барыг и жлобов разных прессую. В общем, я тут мужика одного под молотки пустил. Он гад редкий, денег был должен, не отдал, смылся там в село к бабке одной, я его забил на хер.

– Ви не боїтеся казати це в ефір? Вас чує вся країна.

– А нифига, мне по банану, меня все равно хер кто найдет, и даже искать никто не будет. Я б его не забил, его б менты порешили, я знаю. Я вот чего, мне пацана его жалко. Малой у того уroda остался. Я хочу, шобы он нормальным пацаном вырос. Деньги хочу на его счет перевести.

– Скажіть, Кириле, ви любите свою країну?

– А я хер на нее забил. Что она мне дала? Ствол в руки да пометку в паспорте? Я, может, учиться хотел пойти, а так по беспределу пока, еле от братвы да от ментов отбиваюсь.

– А що ви знаєте про свою країну?

– Мля, ну ты и спросил. Ну шо знаю? Ну, большая страна. Хохлов в ней много. Русских, абреков теперь, правда, тоже хватает. Жлобья из сел понаехало, ходят, воняют по городу, на языке своем собачьем базарят.

– А ти ким себе вважаєш?

– Да че я? Я нормальный пацан, не черный, не китаец, не азер там, не хачик.

– А цілі в тебе є?

– Цели? Есть. Как без них? На Натахе жениться, квартиру купить, тачку новую, а то моей уже полгода, старая стала.

– Спасибі Кирилу з Києва, але ви, Кириле, не поспішайте класти слухавку: для вас сюрприз. По-перше, ми обов'язково виконаємо ваше прохання й відкриємо благодійний рахунок, про що всіх наших слухачів повідомимо, але це ще не все. Ви – десятитисячний слухач, який додзвонився на нашу

програму «Я і моя країна», і ви виграєте тижневу подорож до будь-якого міста України. Квитки і проживання в готелі оплачує наш спонсор. Ви тільки вказуєте час.

– От спасибо. Давай я через місяць поеду во Львов? Никогда там не был.

– Львів, то й Львів, ваше право. Кирило з Києва вирушає до Львова, де цілий тиждень проживатиме в готелі «Жорж», у номері люкс. Кого ви візьмете з собою?

– Натаху, конечно, кого же еще?

– Отже, ви з Наташею мандруєте до Львова, а ми продовжуємо мандрувати Україною й чекати на ваші дзвінки, – гудки в ефірі.

– Марку, – звукорежисер забіг до студії, – ти кажи одразу таким Кирилам, щоби не матюкалися в ефірі. Це ж узагалі, я не встигаю затирати звук.

– Добре, добре, – Марк утомлено опустив голову і тер пальцями скроні.

– Давай, дзвінок, – звукорежисер усівся в крісло, Марк широко розплющив очі.

– Алло, Марк Лютий в ефірі з наступним нашим гостем, а наш гість...

– Юля Причепа з Донецька.

– Юля Причепа з Донецька українською мовою.

– А якою мовою я мала б розмовляти?

– Не знаю, просто звук, що в Донецьку переважно розмовляють російською.

– А що, Донецьк – Росія? Хіба це не така сама Україна, як і Львів, і Чернівці, і Київ? Не треба звикати до російської мови донеччан.

– Гаразд, Юлю, переконали. Відтепер зафарбовуємо Донецьк у жовто-блакитні кольори. Ви студентка?

– Так.

– І що ж ви нам розповісте?

– Я вчора вперше переспала з мужиком, у нього на квартирі. Дуже гидко. Нема про що згадувати. Власне, я тому й подзвонила. Просто сказати про це.

– Скільки вам років?

– Яка різниця? Бувай, Марку. Я думала, що трахатися – це приємно, – вона кинула слухавку.

Марк кинув навушники на стіл і довго тер пальцями очі.

Потім подивився на Степана і махнув рукою – це означало, що він не піде пити чай з усіма, а поїде у справах, щоб повернутися о шостій і продовжити радіографік.

– Марку, ти чуєш? Почекай. – Степан узяв його за руку.

– Що, Стьопо? Недовго давай: я поспішаю.

– Коротше, мужик якийсь телефонував, він казав, що ти вчора в клубі якусь дівчину зачепив, так вона його кохана, і він тепер тебе хоче вичислити.

– Ну, – Марк надягав куртку.

– Так ти обережно там, дивись не ходи сам пізно. Може, з ним поговорити, з мужиком? Хлопців покличемо.

– Це мої проблеми, Стьопо. Він на АОН телефонував?

– Так.

– Номер дай.

– Марку, не треба.

– Номер дай, кажу.

– Зараз, – Степан порився в кишенях, витягнув папірець. – Пишеш?

– Ну, – дістав мобільний.

– 80674262438. Тільки ти подумай.

– Не кисни, Стьопо, бувай. – Марк вийшов і міцно причинив двері.

– Що з ним? – Маша, ведуча, вийшла з кімнати.

– У нього мама хвора і ще якісь проблеми, він не каже.

– Ходімо пити чай.

– Ходімо.

– Ти би порадив йому щось.

– Він не слухає.

– А, ясно, – налили окропу в чашки, дивилися одне одному в очі, мовчали.

Розділ 3 (Chapter 3)

Марк сидів у «Репризі» й натискав кнопки на мобільному. Дівчина підійшла і стала біля столика.

– Візьміть меню.

– Я знаю це меню напам'ять, я обідаю тут уже третій рік. Мені десерт «Тирамісу», шварцвальдський торт і чай, зелений із жасмином. Дякую.

– Ви любите солодке? – узяла зі столу меню.

– Дуже, – подивився на неї багатозначно і, всміхнувшись, опустив очі та продовжував набирати номер на телефоні, дівчина пішла. Він слухав гудки. – Алло, з цього номера ви телефонували на радіо і шукали Марка Лютого, це я. В чому справа?

Голос чоловіка, який відповідав йому, був глухим і трохи сиплуватим.

– Слышь, чудак. Ты, короче, девчонку мою клеил вчера.

– Ти про що?

– Бля, чувак, не бухти, давай я тебя найду и все объясню, бо ты нихера не въезжаешь.

– Давай.

– Ну, ты где сейчас?

– На Львівській.

– Слышь, а ты со мной тоже будешь по-хохляцки базарить? А?

– Це не по суті. Ти приїдеш?

– Я тебе на машині підберу.

– Це ти дівку на окружній підбереш, а зі мною ти розмовлятимеш на вулиці. Є питання?

– Бля, ну ты охувший!

– До речі, мене звать Марк. Я чекаю тебе через двадцять хвилин.

Дівчина принесла нарешті замовлення, Марк подивився на годинник і розрізав торт. Потім знову відволікся, набрав номер на мобільному.

– Алло, Дашо, чуєш, зателефонуй мені за дві години, якщо я не відповідатиму, значить, мене вже нема, чуєш?

– Ти про що, Марку?

– Дашо, я тебе люблю, – вимкнув телефон і надпив чаю, до зустрічі з незнайомцем йому залишалось п'ятнадцять хвилин. І що найбільше його хвилювало, так це те, що він учора, хоча й був у нічному клубі, ніякої дівчини не клеїв. Марк не боявся, просто йому було дуже неприємно і терпли ноги, але серце билось рівно, і руки зовсім не тремтіли, не тремтів і голос, а це було характерною ознакою того, що він усе тримає під контролем.

Те, що до нього хтось підійшов ззаду, він відчув десь аж у глибині живота, потім це відчуття перейшло в легені, і потім тільки пульсувати почало у скронях, Марк обернувся й подивився в очі тому, хто стояв перед ним. Той був нижчий

за Марка, але значно ширший у плечах, на вигляд йому було років тридцять, і ще в нього були глибокі чорні очі, але загалом обличчя видавалося якимось буденним і надто пошлим. Вони розмовляли двадцять хвилин, рівно двадцять, ні більше ні менше, бо саме за двадцять хвилин незнайомець раптом засміявся і, поклавши руку Маркові на плече, вигукнув: «Ну ты и подорва, пацан, без башни совсем», після цих слів він пішов до машини, припаркованої біля Спінки художників, а Марк залишився стояти там, де він його покинув, на останні слова незнайомця Марк не прореагував ніяк. Незнайомець свого імені не назвав, але Марк зрозумів, що воно йому й не потрібне: вони з ним більше ніколи не зустрінуться.

– Алло, Дашо, я живий, не телефонуй мені, я вже йду.

– Іди.

Коли Марк казав так, Даша ніколи не запитувала, куди він іде, бо він міг іти лише в одне місце – до мами. Мама вже кілька місяців лежала в лікарні, і Марк нікому не казав, у якій саме, він просто дуже любив свою маму, а мама любила його. Марк вимкнув мобільний і пішов на зупинку, там стояло кілька таксі, і, відчинивши двері сірого «опеля», Марк сів на переднє сидіння, машина рушила по Артема. Він не запінювався, мама чекала на нього рівно о третій – намагався ніколи не спізнюватися: у неї було хворе серце, і він не

хотів, щоб вона хвилювалася.

– Мамо, як ти? Мені дуже добре поряд із тобою, бо я можу тобі сказати все.

– А Даші? Як у вас із нею?

– Добре. Але Даша – це не ти. Я кажу їй те, чого тобі не скажу, але не все.

– Дурненький, – мама схопила його за ніс, потім підвелася, сіла на ліжку й гукнула медсестру.

– Тобі погано?

– Ні, просто час приймати пігулки, ти ж знаєш, я лікуюся.

– А серце болить?

– Ні, не так, як раніше, тоді взагалі було важко дихати і здавалося, ніби щось таке важке лежало на грудях. Тепер значно легше.

– А що лікар каже? – в цей час забігла молоденька медсестричка і, кинувши погляд на Марка, усміхнулася й тихо так промовила:

– Все буде гаразд із твоєю мамою, як же інакше, вона ще молода в тебе, житиме.

– Ти впевнена? – Марк подивився медсестрі в очі.

– Впевнена, – відповіла на його глибокий погляд.

– Я вірю тобі, – потім повернувся до мами: – Чуєш, мамо, ти житимеш, і в тебе все буде гаразд, ось ця дівчина так сказала, і я їй вірю, і ти маєш вірити, ми маємо бодай комусь у цьому житті вірити. Чуєш, рідна?

– Так, – матері на очі навернулися сльози, вона взяла Мар-

ка за руку й міцно її стисла, потім нахилилася до нього, поцілувала в щоку. – Ти ще побудеш у мене?

– Ні, маю йти, ефір, мамо. Я зайду – завтра чи пізніше, але я зайду. Тобі купити щось?

– Купи мені книжок, я не маю вже що читати.

– Що тобі купити?

– Бегбедера і Павича, а ще можеш купити казки.

– Добре, мамо, я куплю тобі казки. – Він поклав руку медсестрі на плече і порухом голови показав: іди за мною. – Мамо, я тебе люблю, – кинув, виходячи з палати, медсестра пішла слідом.

– Що ти хочеш? – вони стояли тільки вдвох у довгому напівтемному коридорі.

– Чуєш, рідна, яким би не був стан моєї матері, ти мусиш завжди казати, що вона житиме – чуєш! Завжди, навіть якщо всі аналізи та показники свідчатимуть про інше, навіть якщо лікар скаже, що жити їй залишилось не більше години, ти повинна сказати мені: «Марку, вона житиме». І буде так. Ти мене зрозуміла?

– Хіба це допоможе, маю на увазі, хіба ці мої слова бодай щось змінять?

– Все, рідна, все. Ти обіцяєш?

– Я спробую, – невпевнено.

– Ні. Не те. Ти обіцяєш?

– Так. – їй здалося, що її обіцянка додасть хлопцеві необхідної віри в те, що його мати житиме, хоча всі добре знали,

що шансів у неї небагато. – Так, я обіцяю, Марку, я казатиму саме так: «Вона житиме».

– Саме так. Як тебе звуть?

– Наталя. – Він потримав її за руку, поглянув в очі, дістав з кишені візитівку й дав медсестрі.

– Телефонуй, коли що, добре? Я завжди на зв'язку, все, бувай, – обернувся й пішов лікарняними коридорами, вона довго дивилася йому вслід, аж поки він не зник за поворотом.

– Марку, мені треба поговорити з тобою. Ти можеш приїхати? Я вдома, – Даша нервувалася.

– Зараз приїхати? – Марк саме вийшов із лікарні.

– Так, зараз, – йому здалося, що вона от-от заплаче.

– Ти маєш сказати мені щось настільки важливе, що я маю спізнитися на ефір, забути про всі свої справи і приїхати до тебе?

– Так, – сказала це зовсім тихо.

– Дашо, я приїду, тільки ти знаєш, я приїду ненадовго.

– Мгм, – поклатала слухавку.

Вона жила на чотирнадцятому поверсі, і в під'їзді, коли він заходив у двері, консьержка завжди запитувала: «Ви до кого?». Так, ніби він мав щоразу йти в іншу квартиру. Марк відповідав: «Я – у сто вісімнадцяту», натискав кнопку ліфта і спостерігав за тим, як запалювалися, а потім поступово зга-

сали цифри: 10, 9, 7, 4, 3, 1. Двері відчинялися, і він нахилився до побитого дзеркала на бічній стінці ліфта й поправляв зачіску. Цього разу він не подивився на себе у дзеркало: йому було абсолютно байдуже, який він має вигляд, він любив Дашу й вірив, що вона любила його. І хіба, якщо любиш, має значення, яка в коханого зачіска і чи пахне він дорогими парфумами?

– Привіт, – чмокнув у щічку. Поглянувши в очі, він зрозумів, що їй треба сказати йому щось дуже важливе.

– Заходь, я поставила чай.

– Я не хочу чаю, – роззувся, пішов до ванної.

– Ти будеш мене слухати зараз чи після того, як я вип'ю трохи лікеру? – обняла його за шию.

– Ти п'єш лікер? – витер руки, звільнився з її обіймів.

– Тепер п'ю.

– І що, смачно? – зайшов до кухні, сперся на плиту, подивився їй в очі.

– Часом смачно, часом – ні. Вся справа в настрої, а він увесь час різний. – Припала вустами до вуст, чекала, що він відповість на її одвертість, а він відвернувся й сухо так сказав:

– Пам'ятаєш, коли ти вперше запитала в мене, чого я хочу від наших стосунків, і, коли я промовчав у відповідь, ти сказала, що хочеш просто дружити зі мною, а коли ж я наполіг на тому, щоби ми таки називалися більше ніж друзями, ти

не відповіла нічого? Пам'ятаєш?

– Ну, – дивлячись йому на шию.

– Так от. Ми сиділи тоді в китайському ресторанчику, і там лунала музика.

– Там була музика? Я не пригадую.

– Так, «Друг» Вакарчука. Невже ти забула? Я ще тоді промовив: «Ця пісня – замість моєї тобі відповіді». Там ще такі слова: «Буду завжди, ти так і знай, другом твоїм, ну і нехай».

– Так, я пригадую. І до чого це ти?

– Я допомагаю тобі розпочати розмову і сказати те, що ти хотіла мені сказати. Я навіть можу сказати перші слова: «Марку, ти дуже хороша людина...»

– Ти про що, Марку? Я зовсім не те мала на увазі, – відштовхнула його, надула губи. – Тепер я тобі нічого не скажу.

– Просто ти колись попереджала мене, що в тому разі якщо ти зустрінеш іншу людину й полюбиш її, то мені скажеш приблизно такі слова: «Марку, ти дуже хороша людина, але я тебе не люблю».

– Ні, ти не вгадав. Я про інше тобі хотіла розповісти, ходімо в кімнату, мені тут незатишно, надто багато світла у вікні, воно сліпить очі і робить твоє обличчя надто дорослим, я бачу всі зморшки біля твоїх вуст і очей.

– Я не знав, що в мене є зморшки. – Пішов слідом за нею. У кімнаті було тьмяно, щільні темно-коричневі гардини затуляли сонце, і, поглянувши на неї, він глибоко вдихнув і захвилювався: в цій напівтемряві її східне обличчя здалося

настільки гарним і незвичайним, що він підійшов і поцілував її в губи, поцілунок був таким ніжним, що вона вхопила його за голову й повалила на диван, потім застогнала і зазмерла, він також не ворушився.

– Я не хочу тобі цього казати, це було вчора, і я тепер шкодую, що так сталося.

– Ні, не виправдуйся, просто скажи.

– Марку, – подивилася йому в очі, – я переспала з мужчиною, старшим за мене на десять років.

– Це все, – Марк підвівся, пішов до виходу, взув туфлі і, накинувши куртку, відчинив двері.

– Ні, не все! – підбігла до нього.

– Я не запитував, я просто сказав: «Це все».

– Що ти маєш на увазі?

– Я маю на увазі те, що сказав, я маю на увазі, що наші стосунки на цьому закінчуються, і ти можеш жити так, як ти хочеш. Я не ставатиму тобі на заваді, Дашо, я йду.

– Ідеш?

– Іду.

Відчинив двері, поглянув їй в очі і, важко зітхнувши, вийшов у коридор. Вона стояла й дивилася йому вслід, сподівалася, що він озирнеться, він не озирнувся, він ніколи не озирався, коли йшов назавжди. Даша зачинила двері тоді, коли за ним закрилися двері ліфта. Потім вона дістала мобільний і почала писати йому повідомлення. Потім сіла на підлогу і

вп'яла погляд у стіну, їй не хотілося ні про що думати, їй не хотілося нікого бачити, їй не хотілося ні з ким розмовляти і їй зовсім не хотілося нікуди йти. Марк зрозумів, що саме сталося, тоді, коли від'їхав від її дому досить далеко. Враз йому здалося, що втратив щось дуже важливе. Це вперше за багато років він пережив щось подібне після розлучення з дівчиною. Раніше це минало так безболісно, що було навіть нецікаво, і тепер, коли почув від Даші про те, що вона переспала з чужим чоловіком, він одразу вирішив покинути її й навіть не сумнівався в тому, що забуде її за десять хвилин. Десять хвилин уже минуло, а вона ніяк не зникала з пам'яті.

– Таксист, – вперше подивився у вікно.

– Ну? – не повертаючи голови.

– Вези мене на Московську.

– Ти ж казав, на Оболонь.

– Ні, я передумав, вези мене на Московську і роби це якомога швидше, я спізнююсь.

Марк спізнився на півгодини. Степан поставив музику і, знервований та червоний, сидів, повернувшись до стіни. Поряд із ним стояло кілька людей, намагаючись заспокоїти чоловіка, який сидів у великому чорному кріслі й не зводив очей із настінного годинника.

– Я знаю, що спізнився, – кинув куртку на стілець, – у мене на те були причини. Є дзвінки?

– Марк, ти нормальний? – Степан скочив на ноги й підій-

шов до нього впритул.

– Я нормальний, Степане, і ти про це знаєш. Також ти знаєш про те, що це моя програма і я можу іноді спізнюватися.

– Знаю.

– То навіщо скачеш? Сядь і сиди, – обійшов чоловіка в кріслі й відчинив двері студії.

– Марку, я до тебе, – мужчина говорив тихо, але його було дуже добре чути.

– Ну, – Марк озирнувся.

– Сядь, поговоримо, – його тон зовсім не змінився, він справляв враження дуже впевненої в собі людини.

– А це нічого, що в мене ефір і нема ніякого бажання з вами розмовляти? – Марк зачинив за собою двері, і Степан побачив крізь скло, як він надів навушники й махнув рукою. Мужчина підвівся з крісла і, діставши з нагрудної кишені папірець, написав на нім кілька слів, і, кинувши на стіл, нахилився і шепнув щось Степанові на вухо, той подивився на нього так, ніби той не сказав нічого важливого. Мужчина вийшов.

– Марку, є дзвінок, – виставив рівень звуку.

– Так, це Марк Лютий, і я радо вітаю вас у нашому ефірі.

Розділ 4 (Chapter 4)

– Люда, слышь, останься с малым. Ты нормальная вообще? Ему же шесть лет всего, ему в школу в этом году, а ты его бросаешь. Кто его подберет?

– Ма, – підвелася з дивана, пройшла кімнатою, обхопила голову руками, потім трухнула нею, ніби скинула з неї якийсь важкий тягар, і, подивившись матері в очі, промовила: – Можно я сама решу, что мне делать, да? У меня карьера, мама. Мне этот гоблин был нужен, пока он был. Теперь его нет, я его сына воспитывать не буду. На какие шиши, а? Мне двадцать три года, мне еле восстановили контракт, я не хочу гробить свою жизнь на его сына, не хочу и не буду. Пусть меня лишают прав, пусть забирают его в детский дом, пусть хоть на Луну отправляют, я хочу жить, понимаешь, мама, жить, а не кормить это чудо, – заплющила очі, відвернулася до вікна.

– Но это не чудо, это твой сын. Не мой, не чей-то еще, он твой.

– Его отца убили, бизнеса нет, денег нет. Пусть страна его воспитает, все, я сказала, мама, я на него работать не буду, пока. – Вона вийшла з кімнати, грюкнувши дверима. За кілька хвилин почулося, як зачинилися вхідні двері. А коли сонце стало яскраво-червоним і висіло над небокраєм, як великий мідний п'ятак, у двері подзвонили, вона відчинила й по-

бачила свого онука, він був їй по пояс, у нього були зелені очі й темно-русяве волосся, звали хлопчика Давид.

– Бабусю, там такий великий пес на вулиці і він ходить по небу, – Давид розмовляв українською, його так навчили в дитсадку, і він, хоча чув удома російську мову, ніяк не міг нею заговорити.

– Ты что, пес ходит по небу? Неужели?

– Так, підійди й поглянь, – він схопив бабусю за руку, і вони обоє пішли до вікна. Хлопчик уперся грудьми в підвіконня і вказав пальцем на велику темно-червону хмару, бабуся придивилася й побачила, що та хмара справді схожа на собаку. – Ну бачиш, ба, бачиш?

– Да, я вижу Ты будешь есть?

– Ні. Мені хлопці сказали у дворі, що мій тато зовсім не там, де казала ти і мама.

– Что же сказали ребята на улице?

– Вони сказали, що мого тата вбили і я його більше ніколи не побачу.

За останніми статистичними даними, 40 відсотків молоді, яка проживає в Україні, шкодують, що народилися саме в цій країні. Статисти свідчать: 7 мільйонів українців, які народилися та виховувалися в нашій державі, зараз шукають кращої долі в Європі і за океаном. Вони емігрували з України за останні десять років.

– И ты поверил этим ребятам? – бабуся дивилася на нього так співчутливо.

– Так, я їм повірив, вони мене ніколи не обманювали, на відміну від мами. А де моя мама? – Давид побіг до сусідньої кімнати, забіг на кухню і, задиханий, зупинився в дверях. – Її нема, вона пішла, так? Куди вона пішла?

– У мамы много дел, она вернется скоро.

– І ми житимемо разом? А скажіть мені, де могила мого тата?

– Ты все же веришь, что он умер?

– Так, бабуся, я вірю. Я вже дорослий, не треба мене обманювати.

– Ну, если ты взрослый, то я скажу тебе всю правду. Да, отца твоего убили, а мама твоя ушла навсегда, она не вернется больше, и воспитывать тебя буду я, – вона гадала, що він заплаче, навіть відвернулася, щоби не бачити його сліз. Але він не заплакав. Просто втер носа, прикусив сильно нижню губу й тихо промовив:

– Нам не буде сумно вдвох: я знаю багато ігор.

– Я тоже, – вона раптом схопилася за серце, поволі підійшла до крісла, міцно взялася за його ручки, сіла і, хапаючи ротом повітря, розщепила кофту. Вона сиділа якраз навпроти вікна, у небі все ще стояв великий темно-червоний пес, і їй здалося, що він кличе її до себе. – Принеси воды, Давид, и возьми в холодильнике таблетки, быстрее, пожалуйста.

– Зараз, бабусю, зараз. – Він вибіг із кімнати. Налив води у склянку, відчинив холодильник, і, кинувши на підлогу кетчуп, масло і якийсь слоїк із рідиною, знайшов-таки пігулки, і, затиснувши їх у кулаці, пішов до зали. Бабуся сиділа в кріслі, і перше, що він побачив, – її погляд, він був абсолютно відсутнім: вона дивилася у вікно, і в її карих зіницях він бачив великого темно-червоного пса, той поволі йшов небом і не зважав на те, що відбувається на землі. Давид упустив склянку, і та, голосно дзенькнувши, розбилася, вода розтеклася підлогою, пігулки він і далі тримав в кулаці. – Бабусю, – він вимовив це спершу тихо, бабусю, – сказав уже голосніше, – бабусю! – крикнув на повен голос, потім узяв її за руку, та поволі холонула, він приклав долоню до чола, воно було ледь теплим. Давид поцілував бабусю в губи і, голосно скрикнувши, завмер.

Його раптом почало трясти, пігулки таки впали на підлогу, губи тремтіли, і було чутно, як цокотіли зуби. Давид різко розвернувся й побіг геть із квартири. Він вибіг на вулицю і, не побачивши нікого біля під'їзду, швидко пішов у бік Дніпра. Давид сидів на березі кілька годин, аж поки не стало зовсім темно, потім він повернувся до будинку. Але там побачив тільки машину «швидкої» і кількох міліціонерів, а ще він побачив у натовпі цікавих маму: вона стояла, бліда й байдужа, і не дивилася навколо. Давид ступив кілька кроків уперед, а потім раптом зупинився і, розвернувшись, швидко

побіг геть. Його обличчя було червоним від сліз, і він уперше в житті відчув, як болить у людини серце. Йому стало моторошно, але повертатися додому він не хотів. Він просто зрозумів, що в нього більше немає дому.

Розділ 5 (Chapter 5)

– Миша, перезвони мне, я дома, – вона вимкнула мобільний і підійшла до телефону. Трохи почекала і, коли затих третій дзвінок, підняла слухавку: – Что я хотела тебе сказать? А ты угадай. Миша, ну что ты опять – «Нет времени, нет времени», ты угадай. Нет, нет, нет, опять не угадал. Я беременна. Ты не рад? – У її голосі було не просто здивування, в нім був переляк. – Поговорим дома. Что, ты хочешь сказать, что не рад тому, что я беременна? Ну и гад ты, Миша, – вона кинула слухавку і, сівши на підлогу, голосно схлипнула й завмерла. Їй раптом стало страшно.

Міша повернувся ввечері. Вона сиділа перед телевізором і їла картопляні чіпси. У неї був кепський настрій, і вона навіть не встала, щоби вийти йому назустріч. Чекала, поки він роззується, перевдягнеться, помие руки і підійде нарешті до неї, і обійме за шию, й скаже щось ніжне й дуже хороше. Міша ввійшов одразу. На ньому був темно-синій костюм і до блиску начищені туфлі. Міша кинув на диван свій дорогий шкіряний портфель і увімкнув світло.

– Выключи, у меня болит голова.

– От света голова не болит, – підійшов до бару, взяв пляшку лікеру, налив у чарку, випив.

– Выключи свет, я сказала. Не доходит? – підвелася, вдарила кулаком вимикач, знову сіла в крісло.

– Этот выключатель стоит сто двадцать долларов, это я просто хочу тебе напомнить, потому что ты денег не зарабатываешь, а следовательно, все, что находится в этом доме, куплено на мои деньги, поэтому я прошу тебя относиться к вещам бережно.

– А ко мне, значит, можно относиться как угодно, я не вещь, я хуже вещи, меня ты не покупал, я тебе досталась даром. Миша, у меня последний шанс родить ребенка, мне тридцать шесть лет, и я уже делала три аборта. Ты можешь хоть в этот раз не мешать мне. Иначе я...

– Иначе что? – підійшов до неї, поклав руку їй на голову.

– Иначе я уйду и рожу ребенка сама. Я родилась для того, чтобы дать жизнь. А ради чего мне жить? Ради тебя что ли? Ради того, чтобы смотреть за чистотой и порядком в этой квартире? Чтобы быть рядом с тобой на всех вечеринках, приемах, раутах и посиделках с твоими хладнокровными друзьями? Ради чего мне жить? – вона крикнула це, потім обхопила голову руками, сховала обличчя в колінах і голосно заплакала. Він стояв поруч, але більше не торкався рукою їй волосся, руки він сховав у кишені.

За статистичними даними, тільки в двох українських містах – Києві та Кременчуці – народжуваність перевищує смертність, в усіх

інших – навпаки, більше людей помирає, ніж народжується. Найгірший показник у Чернігові та Чернігівській області: на одного новонародженого тут припадає 13 померлих. У звіті за 2003 рік начальник Головного управління охорони здоров'я міста Києва Макомела сказав, що безпліддя серед столичної молоді стало вже не медичною, а соціальною проблемою. А за іншими статистичними даними, в Україні щороку населення зменшується на 450 тисяч чоловік.

– Мне подождать, пока ты выплачешься или мы поговорим сейчас? – він сказав це зовсім беземоційно.

– Нет, не нужно ждать, мы поговорим, – підвела голову, її очі були червоними від сліз, а щоки – геть мокрими.

– Говори, – наблизився до неї впритул.

– Миша, сядь напротив, я не вижу твоего лица, – він відійшов і сів на диван, відкрив портфель, почав ритися в паперах.

– Положи портфель. Ты можешь хотя бы несколько минут в сутки не заниматься своими делами и обратит внимание на то, что у тебя есть жена?

– Я знаю, что у меня есть жена, не стоит мне каждый раз об этом напоминать. И речь ведь шла не об этом, мы сейчас говорим о тебе.

– Боже мой, впервые за последние годы он решил поговорить обо мне, – вона схопилася на ноги і змахнула руками. –

Нет, увольте меня от такой чести, не стоит говорить обо мне, обойдусь. Мы поговорим о нашем ребенке, которого еще нет и которого может вообще никогда не быть, если ты и дальше будешь таким же упрямым, – голосно видихнула повітря і змовкла.

– Ты сегодня узнала, что беременна?

– Да, сегодня. Меня стошнило.

– Ну, и что теперь? Ты же помнишь, я говорил тебе, что не хочу иметь ребенка до тех пор, пока мы не купим две квартиры и мой бизнес не будет приносить годового дохода в триста тысяч? Разве я не объяснил тебе этого, разве ты сразу этого не поняла? Зачем нужны эти истерики? Я говорил тебе, предохраняйся, я не могу предохраняться, с презервативом у меня не встает, и ты прекрасно об этом знаешь. Но, даже зная это, ты в который раз не приняла таблеток и залетела. И что ты прикажешь мне сделать? Уйти хочешь? Иди. Я не держу тебя. Рожать будешь? Рожай. Кто тебе не дает? Но это будет не мой сын, а твой, понятно? И воспитывать ты его будешь сама, без меня. Тебе понятно?

– Да, Миша, мне все понятно. Я думала раньше, что ты любишь меня, а ты любишь исключительно себя. Конечно, ты не сможешь пережить, что твой сын родится не в самой престижной клинике Европы. Что у него не будет коляски от Кардена, что ты не будешь покупать ему одежду в самых дорогих магазинах Италии и что у него уже в младенческом возрасте не будет собственной квартиры и стотысячного сче-

та в банке. Как ты сможешь это пережить, мой милый, дорогой, любящий себя папаша? А когда ты женился на мне, у тебя не было счета, машины и квартиры. И, что самое главное, ты не мечтал об этом, ты мечтал о том, чтобы мы были вместе и у нас были дети, мальчик и девочка, мы даже придумывали им имена, мальчика хотели назвать Сашей, а девочку – Жанной. Помнишь?

– Это несущественно.

– Да, конечно, это совсем не существенно. Я пойду, если ты решил-таки настоять на своем, – ступила кілька кроків до дверей.

– Куда ты пойдешь? Сядь, сдурела совсем. Завтра я запишу тебя к врачу, сделаешь аборт и все забудешь. Начнешь глотать таблетки и ждать того дня, когда я разрешу тебе забеременеть. Все, разговор окончен, – він знову поліз у портфель, дістав звідти пляшку вина, – на, это к столу.

– Да нет, Миша, – узяла пляшку в руки, – я не останусь, и указывать мне, когда рожать и какие таблетки глотать, ты не будешь, я не хочу абортів, я и так убила уже троих неродившихся детей и больше не хочу терпеть это страшное бремя вины, не хочу! – крикнула на повний голос, потім стихла і говорила спокійно: – Я свободный человек, Миша, и вообще, если ты забыл, хочу напомнить: я – человек, и ты не будешь мной управлять. Я спрашиваю последний раз, ты согласен, чтобы я рожала?

– Нет, – сказав це підкреслено спокійно, – я не согласен,

иди на кухню и готовь ужин, я хочу есть. И прекрати истерики, надоела.

– Все, я ухожу, – пішла до дверей, він схопив її за руку, сильно стиснув.

– Никуда ты не пойдешь! – штовхнув її, вона вдарилася головою об двері. Він підійшов і вчепився їй у шию, вона почала задихатися. – Я тебя научу, сука, я тебе покажу, кто главный и ради кого ты должна жить!

– Отпусти, отпусти, – їй не ставало повітря, вона почала хрипіти. – Да отпусти же, гад, – вона штовхнула його в груди і вдарила пляшкою по голові, Міша хитнувся назад, ноги підкосилися, і він упав. Света стояла над ним і тремтіла. Присіла навпочіпки, перевірила пульс. Міша був живий. Крові було небагато: рана невелика. Вона підбігла до телефону, набрала 03, і, сказавши всі необхідні слова, зібралася, дістала з його гаманця гроші і, грюкнувши дверима, пішла геть.

Розділ 6 (Chapter 6)

У залі повно народу. Основна маса стояла, утворюючи велике півколо. Під стелею висить сиза хмара цигаркового диму. У центрі зали постелено великий зелений килим, а побіля нього стоять кілька стільців і невеличкий столик. На стільцях сидять троє чоловіків у дорогих костюмах, огрядний дядько в спортивних штанах та жінка в комбінезоні і бейсболці, насунутій на очі. Ті, що в костюмах, мовчать, а дядько вивчає якісь папери і час від часу повертається до жінки, кладе їй руку на плече і щось запитує, та відбирає в нього папери, щось пояснює і продовжує дивитися на натовп. Нарешті один із трьох підійшов до того, що в штанях, і, сівши навпочіпки, подивився йому в очі.

- Сегодня будут серьезные деньги. Ты знаешь?
- Откуда? – відвівши погляд від паперів.
- Тебе должны были сказать.
- Мне никто ничего не говорил.
- Придется кое-что поменять.
- Что именно? – уп'явся в нього очима.
- У вас каждый боец под номером?
- Нет, у каждого своя буква.
- Дай посмотреть, – потягнувся рукою до паперів.
- Зачем? – віддав папери жінці, та скрутила їх, поклатала

біля ніг.

– Он под буквой N, его зовут Рафик, кавказец. На него сегодня черные денег кучу поставят. Против него выйдет Сания из Броваров, так себе боец, средненький, больше понтов, чем силы, Рафик его с двух ударов сделает, я знаю. Надо менять бойца. Такие деньги пропадут, ты понимаешь, Толя?

– Ты же знаешь, сейчас нельзя менять пары. Если он выйдет в финал, там можно будет подтасовать.

– Нет, нужно, чтобы он в первом бою лег.

– У тебя есть кого поставить? У меня нет, – відвернувся від співрозмовника і поглянув на бійців, які саме вийшли з роздягальні. – Давай, ребята, разминаемся, разминаемся. Работаем.

– Я думал, что у тебя есть парень на примете. Я же не тренер, я просто узнал, что можно денег срубить, тебе сказал.

– А с черными потом кто разбираться будет? Ты?

– Это не твои проблемы, Толя. Все по-честному. Это же не кидалово.

– Дана, – поглянув на жінку, – Мирона позови. – Вона підвелася, зникла в натовпі. За кілька секунд повернулася разом із невисоким чоловічком у сірому потертому піджачку.

– Мирон, сюда иди, – Толя поманив його пальцем, Мирон нахилився. – На кого там ставят больше всего?

– Та на абрека одного, Рафика, уже двадцать штук на кассе.

– Нормально, давай, Мирон, работай.

– Я же говорил, Толя, – чоловік у костюмі пожвавішав.

– Тільки у мене суперника для него нет. Я сам не вийду, – хрипко засміявся.

– Толя, там тебе парень спрашиває, он у входа. Пустить? Сказал, что знает тебя, – підліток захекався й віддано дивився Толі в очі.

– Кто такой?

– Говорит, что вы давно знакомы. Он не назвался.

– Чего пришел?

– На бой пришел. Спортивный такой парень, тренированный.

– Пусти, я погляжу. Черт его знает, кто такой. Может, и впрямь боец хороший, – підліток побіг, а повернувся не сам, поряд із ним ішов високий хлопець, на ньому були шкіряна куртка та модні джинси, на плечі висіла велика сумка.

– Привіт, Толю, я до тебе.

– О, ля, ты! Ты чего забрел? Ты же ушел давным-давно, я забыл уже про тебя, – підвівся, подав прибулому руку.

– Ходімо, поговорити треба.

– Так говори.

– Не при них, – пішов, Толя – слідом.

Вони сиділи на підвіконні в коридорі. Толя роздивлявся хлопця так, ніби побачив його вперше після двадцятирічної розлуки.

– Ну, говори, чего пришел. Ты же не на бой посмотришь

пришел, я знаю.

– Так, на бої нема часу ходити: роботи багато. Але мені гроші потрібні, Толю. Багато грошей і не тільки зараз. Мені десь на півроку потрібен стабільний прибуток.

– Ну, ты сказанул! – засміявся, потім змовк. – Да где же я тебе денег возьму? У меня нет, ты-то знаешь.

– Знаю. Я не прошу. Я кажу, дай заробити.

– Марк, ты офигел совсем. Куда тебя в бой? Тебя же по-ломают. Тут не бойцы – звери.

– Толю, я знаю, що не в балетну школу прийшов. Дай мені шанс, чуєш?

– А зачем тебе деньги? – пильно подивився на нього.

– Це мої справи, Толю. Я не скажу.

– Не скажешь – на ковер не выйдешь. Все, – підвівся, пішов коридором.

– Стій! Мені на програму.

– Не слышу, – озирнувся.

– Я програму веду на радіо. Директора притисли, він хотів мене на хер вигнати, я пообіцяв грошей більше дати, він згодився. Не буде грошей, програму закриють.

– Это вот эту, что типа «Я и моя страна»? – підійшов до Марка, здивовано дивився йому в очі.

– Ну.

– Ты нормальный? Из-за программы башку подставляют? Да тебя покалечат, парень. Ты слышишь? Все, не будешь драться. Точка.

– Толю, ця програма для мене важливіша за здоров'я, життя і все, що є дорогого. Важлива за неї тільки мама. Я вийду сьогодні, хоч ти вмири, – скочив з підвіконня, кинув сумку на плече, узяв Толю за руку. – Дуже треба, Толю, дуже!

– А че, денег больше совсем негде взять? – уже поблажливо.

– Ні.

– А сколько надо?

– Тысячи три долларів.

– Бля, мне жаль тебя против Рафика выставляют. Он же убить может. Но ты реально пять штук поднимешь.

– Він хто?

– Он боксер хренов. Но у него рука железная. Бьет, что ядром, голова на хер отлетает, – сплюнув на підлогу.

– Я не боюсь, Толю.

– Ладно, выйдешь во второй паре. Сначала с Саней попробуешь, это каратист из Броваров. Побьешь его, поставлю тебя против Рафика. Нет – значит, нет, пойдешь домой и больше не приходи.

– Нема питань, – пішов коридором, Толя дивився йому вслід, потім усміхнувся і, почухавши потилицю, ще раз смачно плюнув і теж пішов до зали.

Рефері стояв над ним і, загинаючи пальці, голосно рахував.

– Шесть, семь, восемь, девять...

– Лег рано, жалко. Кровищи стільки, – Толя важко сидів на стільці й витирав долонею чоло. – Инвалидом парня сделали, надо было его вообще не пускать.

– Да не тереби себя, Толя. Кто ж знал? Он Саню так красиво уложил, а тут... Да щас уже, пару секунд, и вынесут его. Живой ведь, ну, подлечится слегонца, зато больше не сунется.

Вона не встигла закінчити речення, як Толя відвів від неї погляд і, плеснувши себе по коліну, здивовано охнув і штовхнув Дану в плече.

– Ля, встает, встает, о, боец! Морда вся в крови, глаз запух, а он встает. Не, ну чистый робот.

– Стержень, – Дана потирала руки.

Рефері підійшов до Марка і щось шепнув, той не звернув уваги, він, здавалося, взагалі не звертав ні на що уваги. Ані на глядачів, ані на Толю з Даною, ані на чорних, які тикали в нього пальцями і при цьому голосно про щось говорили. Він бачив суперника, а все інше ніби не існувало зовсім. Рафік крикнув щось і почав наступати. Він уже, очевидно, не розраховував, що Марк здатен завдати сильного удару, тому опустив руки і, підійшовши на ударну відстань, на мить замер. Марк бачив усе дуже чітко і не відчував ані страху, ані хвилювання, він знав, що мусить побити Рафіка. Він бачив, як Рафік дихає і при цьому то підіймається, то опускається його велика грудна клітка, він бачив, як стискається його кулак, як випинається нижня щелепа і ходять під шкірою

жовна. Правий кулак вилетів раптово, миттєво, наче ядро, і глядачам могло здатися, що все сталося за якусь соту долю секунди, але Маркові це здалося вічністю. Він устиг відхилитися вправо, різко захопити руку Рафіка і притиснути до тіла, потім зробити крок уперед і ліктем правої руки сильно вдарити по ключиці. Та хруснула, і Рафік скрикнув, скривився від болю, Марк не дав тому оговтатися й різким ударом у ногу поставив суперника на коліна, потім випустив уже безсилу руку і з лівої потужним ударом у голову поклав Рафіка на килим. Той не рухався. Зал мовчав. Рефері підійшов до Рафіка, який лежав на зеленому килимі, подивився на перебіту ключицю, і, подавши знак лікарям, підкликав Марка, і, піднявши його руку, розвернувся й пішов у роздягальню. Марк стояв посеред зали і дивився просто в очі Толі. Той витримав погляд, потім устав і, нічого не сказавши, пішов до виходу, Марк продовжував стояти, аж поки до нього не підійшла Дана і, торкнувшись пальцем рани біля ока, тихо промовила:

– Пошли, зашить надо, рана рваная. Больно?

– Трохи, – перевів на неї погляд.

– Я думала, ты не встанешь.

– Я теж. – Ззаду підійшли люди в костюмах, і один, поклавши Марку руку на плече, шепнув:

– Пошли поговорим.

– Про що?

– Про бои твои, на которые мы тебя подпишем.

- А гроші?
- И про деньги тоже.
- Только я рану ему зашью сначала, ладно?
- Там и зашьешь, двигаем, времени децл.

Вони зникли в натовпі, який не поспішав розходитися. Специ й любителі ділили виграні гроші, жалкували за програними і, роблячи серйозний вигляд, запитували один в одного: «Эй, как он тебе?». На що й відповідали: «Неплох, неплох. А кто он?». – «Да черт его знает, чудак». – «Ага».

Філософський відступ

Один член масонської ложі, учасник революційних подій у Франції, якось сказав: «Велику Британію врятували від революції побожність, віра і Біблія». То можна припустити, що Франція і царська Росія не мали ані побожності, ані віри. Вреїтті, яка ж це велика сила – віра! Віра надає життю сенс. Хочете знищити націю, державу, людину, не треба одбирати в неї гроші, харчі, коханих, житло чи рідних, одберіть у неї віру. І навпаки: хочете підняти людину з колін, дайте їй віру, дайте їй те, у що вона могла б вірити, заради чого вона могла б щоранку вставати з ліжка та щовечора в нього лягати, те, за що вона могла б умерти. Хтось із очевидців казав, що в часи громадянської війни, на початку двадцятих років минулого століття, коли

помирали сотнями і помирали переважно молодими – на площах, майданах, помостах і серед поля, в морі, степах, застінках, льохах і палацах, – так от тоді помирали без страху, тоді не боялися померти, бо знали, за що вмирають. Тепер, коли на той світ ідуть уже не так часто, і переважно на старість, гроблять свій останній подих здебільшого в лікарняних ліжках, на диванах чи в м'яких кріслах, ті, хто робить кроку вічність, бояться переступати межю вічності. Вони не розуміють, заради чого. Вони помирають із думкою, що не зробили нічого, що могло б бути більшим, ніж страх смерті. А що жє такого, що могло б бути більшим, ніж страх смерті? В нашій країні нема того, що могло б бути більшим за цей страх. Навпаки, є досить багато всіляких речей, які цей страх підсилюють. І люди вмирають ще до смерті: вони колються, хворіють, спиваються. Кожен шостий житель нашої країни – алкоголік чи потенційний алкоголік, а 65 % молоді систематично вживає спиртне. У столиці нашої країни майже триста тисяч молодих людей – наркомани. Ми – перші в Європі за темпами поширення СНІДу. Деморалізовані, слабі, сліпі люди. Старі хотіли б щось змінити, та не можуть і не знають як, а ті, кому до сорока і трохи за – можуть, та не хочуть, знають як, та не вміють. Ми живемо на отій межі, якою проходять кордони бажань і дійсності. Коли варто ступити лише крок, і станеться все, у що ти так довго вірив, але зробити цей крок увесь час заважає широка слов'янська натура, яка кидає шапкою об

землю і, замість того, щоби педантично довести справу до кінця й поставити крапку, розбиває на друзки все, що так довго творила, і знову залишається ні з чим, зате з повним усвідомленням своєї уявної свободи та з розумінням того, що нарешиті-таки взяла гору вища справедливість. Бо слов'янська натура вважає себе покликаною до великих, небуденних справ і усвідомлює свою велику місію. І саме це заважає їй жити добре, жити для себе, жити своїм життям. Слов'яни звільнили від фашизму півсвіту, півсвіту живе й не згадує про жахіття війни та демонтує пам'ятники нашим солдатам-визволителям, а ми переглядаємо старі фільми про війну та пишаємося тим, що колись... Ми раді й навіть щасливі з того, що виконали покликання – змінили історію світу, перекроїли карту Європи. Втім, нам оце й залишається – гордість і спогади, бо ми так хочемо щастя всім і так щиро не задримо чужому щастю, що стає навіть страшно й виникає питання: а звідки ж ми, слов'яни? Мартин Лютер надав свого часу нового змісту німецькому слову *beruf*, яке до Реформації вживали переважно на позначення покликання, вищої мети, до якої кожен має прагнути. З часів Лютера слово *beruf*, яке означає нічого більшого, як просто роботу, звичайну собі працю, що і є вищим сенсом життя. Праця в ім'я себе, своєї сім'ї, своєї країни. Легко жити, маючи вищу мету, мрію та покликання. Можна чекати на неї все життя й вірити, що вона колись таки справдиться, мрія, і покликання знайде тебе, а якщо

станеться не так, як гадалося, то й цьому знайдеться пояснення, бо хто ж знав, чого саме сподівалися? Можна просто переконати себе, що оте, що сталося, того й сподівалися, і це і є щастям, покликанням та втіленою мрією. Тільки два народи на землі вірять у свою обраність – слов'яни та євреї, і саме між цими народами виникає найбільше непорозумінь. Бо найбільше відкриттів у науці та техніці, найзначніших досягнень у мистецтві й літературі зробили або євреї, або слов'яни, або слов'янські євреї, або ж єврейські слов'яни. Тільки, на відміну від євреїв, які мають тверде переконання, передане їм ще від Мойсея, що вони – народ, який має панувати і бути головою, а не хвостом, і нею і є, слов'яни вперто вірять у свою страдницьку місію, і оце страдництво межує часом із божевіллям. Складається враження, що цим страдництвом вони хочуть заслужити милість Бога, спасти світ і взяти на себе гріхи людства. Це вже якась параноя. Утім, легко все пояснити: народ, який зник страждати і вже навіть полюбив це відчуття, стає народом-мазохістом, народом-вигнанцем, і, щоби пережити це страдництво легше і з більшою приємністю, він себе переконав у тому, що так йому призначено – страждати, і в цьому є промисел Бога, і що Бог усе знає і в один день воздасть слов'янам за всі їхні муки. Цікаво, що ми так віримо, а весь світ живе так, як ми тільки мріємо, і не задурює собі голови вищими смислами, місіями та ще різними дурницями. Те, чого ми прагнемо як манти, вони здобувають своїми руками.

То, може, ми помилилися й увесь час робили щось не те?

– Короче, Марк, пять штук ты получаешь и свободен. – Толя сперся на стіл.

– Ты че, гонишь, Толя? Пусть парень бьется. Он смотри какой, – поплескав Марка по плечу. – Он таких бойцов уложить сможет!

– Я битимуся, Толю, я так вирішив, – йому було важко говорити, губа, розбита й надірвана, кровоточила та боліла.

– Бери деньги и вали, Марк. Мне не нужно проблем, ясно? Да, повезло тебе сегодня, прошел твой трюк, сломался Рафик. Ну а если бы не сломался?

– Нема «якби», є те, що є. Все, Толю, спасибі за все, я піду. І ви, чуєте, – до хлопців у костюмах, – поставите мене на бій. Я битимуся, у мене просто нема іншого виходу. Бувайте. – Марк узяв гроші і зачинив за собою двері.

– Слышь, а он кто у тебя? – мужчина в костюмі підійшов до Толі.

– Журналист.

– Да ну! Скажи, кто он.

– Давай, иди, время, – подивився на годинник і, почувавши носа, пішов до виходу. – Вызовешь его на бой с Карим, Лешей, если он не ляжет, я буду его уважать.

Той записав щось у блокнот, і, зиркнувши на Дану, усміхнувся, і зацепив гудзики на піджаку.

– Чего ты смеешься? – Дана здавалася дуже втомленою і злою.

– Да весело просто.

– А, ну веселись. Ты денег сколько взял сегодня?

– Какая тебе разница?

– Да никакой. Просто спросила.

– Просто... Хватит на месяц. А парень хороший, Марк-то.

– Очень, очень хороший парень, – Дана сказала це дуже чітко й голосно, потім підняла з землі сумку і, не попрощавшись, пішла. Їх залишилось у кімнаті троє, а ще був запах поту і краплини крові; на підлозі, якщо придивитися, їх було добре видно, це була Маркова кров, гаряча, червона та густа.

Це вперше в Марка було стільки грошей. Він стояв на дорозі, темній, безлюдній дорозі віддаленого району, і геть ні про що не думав. Йому було важко думати, йому не хотілося думати, він не дивився на годинник, на небо і навіть під ноги собі не дивився. У кишені намацав двадцять гривень і, піднявши руку, пішов назустріч автомобілям. Зупинився темний «бімер», Марк не зміг точно сказати, якого він кольору і скільки людей у салоні. Скло опустилося.

– Куди? – голос видався йому знайомим.

– На Дарницю.

– Куди на Дарницю? Дарница большая.

– Малишка, 23, це біля метро, метрів сто чи двісті.

– А, где «Детский мир». Что платим?

– Двадцять, – десь він уже чув цей голос.

– Садись. А морда чего такая побитая? – коли Марк захопнув дверцята й голосно зітхнув.

– Упав невдало.

– А, понятно. Я тоже иногда так падаю, – машина набира-
ла ходу. До Дарниці їхати було хвилин двадцять.

– Я посплю трохи, втомився.

– Спи, – зробив тихіше музику і, опустивши скло: – Я за-
курю?

– Та без проблем, мені все одно.

– А ты куришь?

– Ні, – заплющив очі і відчув, як страшенно болять руки,
ребра й відірвана губа. – Чуєш, мені здається, що я чув твій
голос.

– Может быть. Мир маленький до всрачки, где-то, может,
пересеклись.

– Може, й так, – Марк казав це вже крізь сон.

Він прокинувся від того, що водій голосно матюкнудся й
натиснув на гальма. Марк розплющив очі і, не розуміючи,
що відбувається, голосно сопів.

– Охренели совсем эти раздолбаи.

– Що таке? – Крізь лобове скло бачив чорний джип, який

перегородив їм дорогу і блимав аварійними вогниками.

– Да хер разберешь. Вырулили передо мной и стали поперек дороги. От че им надо?

– Давай здамо назад.

– Сзади тоже стоят. Выходи и сваливай потихоньку, это точно за мной. Че ты будешь мое дерьмо разгребать? – відчинив дверцята й кивнув головою: – Давай.

– Я посижу.

– Сиди, раз дурак, – вимкнув магнітофон і, потерши пальцями скроні, узявся за кермо.

Цієї миті з джипа вийшов мужчина, він був невисокий на зріст, і в руках у нього, це Марк устиг помітити, не було зброї.

– Ты туда смотришь? Молодец! Ствола у него нет. Но это не факт, что его нет под курткой. Из машины не выходи.

– Як не вийти? Він кличе.

Водій глянув у вікно і побачив, як незнайомиць махає Маркові рукою.

– Так это не я в замес попал, а ты, пацан. Во дела. Так, вываливай давай.

– Ти почекай, не їдь нікуди, я повернуся, – вийшов із машини.

– А куда я поеду? Зажали, как клещами, – запалив цигарку й пустив під стелю густу хмару диму.

Марк підійшов до чоловічини і став на відстані трьох метрів. Руки тримав у кишенях, незнайомиць схрестив їх на грудях.

– Там, в джипе, сидит четверо человек с пистолетами, палками и неумным желанием тебя прибить. А вон в том «мерсе», – показав на машину, яка відрізала «бімеру» шлях до відступу. – Находится еще несколько ребят с нездоровой психикой и неуравновешенным характером. Скажи, ты сможешь убежать?

– Я навіть не спробую цього зробити.

– Ты гордый? – підійшов, поклав Марку руку на плече.

– Ні, просто я не люблю тікати.

– Знаешь, в чем твое счастье?

– У чому?

– В том, что здесь есть я, Давид Арцания, или просто Арцан, как тебе удобно и как легче выговорить. Ты сегодня сделал одну ошибку: ты забрал у меня пять штук. Понимаешь, я ставил эти деньги только потому, что знал: мой Рафик не проиграет.

Я знал это, потому что в заявках на бои не было тебя. Ты откуда взялся?

– На таксі приїхав. І я у вас грошей не забирав, я їх виграв. Я за ці гроші бився, мені за них побили ребра, руки, розбили губу та зламали ніс, мені за ці гроші ледь не вибили обидва ока і трохи покривили щелепу, зламали зуб, розсікли брову

й вивихнули три пальці. Я не крав цих грошей, я їх заробив чесно.

– Честно. Правильно, пацан. Ты честно их заработал. Поэтому с тобой розговариваю я, а не ребята с пістолетами и палками, понял? Ты можеш поехать со мной?

– Зараз?

– Да.

– Зараз не могу: я обіцяв своїй дівчині, що прийду до неї.

– Ты обещал? – уважно подивився йому в очі.

– Так, обіцяв, – не відвів погляду.

– Тогда иди. Раз слово дал, иди.

– Це все? – Марк ступив кілька кроків назад.

– Нет, не все. Я тебя найду. Адрес и телефон давать не буду, это не тот адрес и не те телефоны, которые можно вот так просто давать чужим людям.

– Не треба. Знайдете мене, тільки попередьте. Ось номер, – дістав із кишені візитку. – Наберете мене. Мої телефони та адреси давати незнайомцям можна, – усміхнувся, потім скривився й приклав до губи руку – підборіддя стало червоним від крові.

– Болит, да? Ну, езжай давай, твоя красавица тебя подлечит.

– А Рафік як там?

– Он боец, как и ты, он скулить не будет. В больницу отвезли. Ключицу ты ему профессионально сломал, да и челюсть вывернул лихо. Ничего, заживет, не бери в голову.

– Мені шкода. Надовго ліг?

– Да, місяця на два. А вийти на ринг зможе т вообще не раньше, чем через полгода, – узяв Марка під руку й поволі рушив до машини. – Так что некого мне ставить на бои. Все мои ребята пока средненькие, до Рафика им далеко. Придет-ся тебе, – зупинився і, повернувшись до Марка, усміхнувся.

– Про що мова? – витирав хустинкою підборіддя.

– Тебе придется в ринг выходить. Будешь со мной работать. Когда Рафик очухается, я тебя отпущу. Конечно, понравится у меня – останешься, проблем не будет.

– А як я не захочу працювати з вами?

– Я настаивать не буду, – відчинив дверцята джипа. – Но ты же все понимаешь, Марк, да?

– Так, я все розумію.

– И ты хорошо зарабатываешь, и я свои дела поправлю, – сів до салону.

– А Толя як? Я ж йому обіцяв, і цим трьом, у костюмах.

– Это мои проблемы, Марк. Все, иди давай, лечись. Я вийду на связь. – Дверцята хрягнули, і машина зникла за поворотом. Та, що стояла ззаду, тихо завелася, але з місця не рушила. Марк підійшов до «бімера», сів на задне сидіння, кивнув головою. Вони виїхали на трасу, «мерс» прилаштувався ззаду. Коли ж до станції метро залишалось метрів із триста, «мерс» різко набрав швидкість і, обійшовши їх із правого боку, помчав уперед.

– Брат, ну ты даешь! Я думал, так себе, студент какой-ни-

будь. Морду за бабу набили, так он едет к маме лечиться. А ты непрост, смотрю.

– Простіше не буває. Я згадав, де чув твій голос!

– Где?

– Ти Кіріл. Ти телефонував мені на програму. Пам'ятаєш?

Я Марк Лютий. Ти ще путівку виграв до Львова.

– Марк, – він щиро усміхнувся й навіть випустив із рук кермо, стишив ходу і поплескав Марка по плечу, – я же во Львов еще так и не съездил: времени все нету. Но на той неделе, решено, еду. Беру Натаху и вперед.

– У мене дуже добра пам'ять на голоси, – глянув у вікно. – Тут ліворуч і он біля того під'їзду.

– У меня в этом доме друг живет, – пригальмував, ви-мкнув фари, мовчав. – Слышь, а че на тебя черные наехали, у тебя с ними какие-то непонятки? И вообще, ты с ними какими краями пересекся?

– Довга розмова, Кіріл, – дістав із кишені гроші.

– Спрячь деньги. Ты меня обидеть хочешь?

– Ні, – м'яв купюру в руках. – Кіріл, ти про того хлопця пам'ятаєш?

– Какого? – дістав цигарку, затягнувся.

– Малого. Ти його батька вбив.

– А, про пацаненка? Да, я помню. Только нет его, пацана того.

– А що з ним?

– Хрен его знает. Его дома нет. Я приходил по адресу,

думал денег дать, еды принес. Соседка сказала, что бабушку его схоронили на днях, а маманя, коза эта, вообще сбежала. Ей лет двадцать отроду, соска. Я видел ее.

– І що тепер?

– Не знаю. Я деньги на счет переведу, ты там протруби по радио, шо все в ажуре, бабки есть, пусть заберут.

– А з малим як?

– Искать буду. И ты ищи, Марк. Он на улицу сбежал, факт. Его цыгане или наши бомжары приручат и посадят где-то денег просить. Хорошо, если не покалечат. Может, с беспризорниками по теплотрассах шарится, а может, уехал куда, хотя это вряд ли: малой он еще и дурной к тому же. Нет, скорее всего, дышит щас где-то клеем, или водку учиться пить, или девкам письки лапает.

– Думаеш?

– Да не бойся, найдем. Телефон свой дай. – Марк дав візитку. – Все, обустроим дело как надо, иди давай, мне Натаху ехать забирать.

– Вона не дома? – Дверцята відчинилися.

– Не, в клубе танцует. Она стриптизерша, – витримав паузу, потім усміхнувся, глянув на Марка: – Но с мужиками не спит. Она у меня красивая, Марк. Я ей пообещал: с делами разгребусь, денег заработаю, и уедем с ней из этой сраной страны, надоело дерьмо жрать, в дерьме жить и на дерьмо смотреть.

– А куди поїдеш?

– Да хоть в Барбадос, мне посрать, только бы подальше отсюда. Давай, друг, – подав Маркові руку, той її міцно потиснув, кивнув головою і зачинив двері.

Пішов до під'їзду, не озирався. Чув, як виїжджала з двору машина. Двері були зачинені. Він набрав код, клацнув замок, зайшов усередину. Консьєржка дивилася на нього спідлоба.

– Я в сто вісімнадцяту.

– Знаю, – перевела погляд на телевізор.

Даша стояла в дверях, непричесана й напівгола, він одразу зрозумів, що вона трохи випила і що в неї в гостях подруга. Марк зачинив за собою двері і сперся на них спиною. Даша увімкнула світло і зойкнула.

– Я впав, – кидаючи сумку на підлогу.

– Давай я оброблю рани. Боже, дурень, бився з кимось. Ти ж бився, Марку, що ти брешеш? Іди сюди, – схопила його за руку й потягла до спальні. На ліжку, в якому він із Дашею вперше займався сексом, сиділа її подруга Мартіна і пила вино. Марк багато чув про цю дівчину, але бачив її вперше.

– Привіт. – Мартіна поставила келих на підлогу й закинула ногу на подушки.

– Я знаю, що тобі зовсім не подобаюсь, тому припини робити вигляд, що рада мене бачити.

– Фу, який хам, – вона поглянула невдоволено на Дашу і, вигнувшись, наче кішка, солодко потягнулася.

– Дивно, що в тебе не хрустять кістки, – Марк усміхнувся

і, заплющивши очі, терпляче чекав, поки Даша протре рани спиртом.

– Я ще молода, крім того, постійно займаюся сексом, бігаю зранку та відвідую спортзал.

– Ясно. Ай! – прикусив губу і застогнав.

– Нехай поболить, будеш знати, як битися.

– Дурна ти, Дашо. Я взагалі не лікуватися прийшов, ти хотіла поговорити. Так говори давай.

– А чому ти думаєш, що не подобаєшся мені? – Мартіна сказала це дуже тихо.

– Даша сказала. За її словами, ти хочеш, аби вона одружилася лише з мільйонером і жила, як у казці. Я не мільйонер, і якщо життя зі мною й можна буде назвати казкою, то дуже вже страшною, – знову скрикнув і відчув, як кров потекла на груди.

– Ми поговоримо пізніше, Марку. Зараз у нас із Мартіною інша тема.

– Мене не цікавлять ваші теми. Давай закінчуй процедури, я маю зателефонувати.

– Гад ти, Марку, – наклеїла на підборіддя пластир і, приклавши мідний медальйон до брови, чмокнула Марка в губи. – Я з тобою тепер довго не зможу цілуватися.

– Даремно ти жартуєш, мала, я не буду з тобою миритися і цілуватися теж не буду. Те, що ти трахалася з мужиком, – твої проблеми. Моя проблема лише одна я тебе любив, і в мене таке відчуття, що цей мужик трахнув мене.

– Гад, гад, – кинула бинт на підлогу і, впавши на ліжку, закрила обличчя руками. Схлипнула кілька разів.

– Ти мені просто скажи, хто він. От і все. Чуєш, скажи його ім'я, Дашо! – підійшов до неї, торкнувся рукою чола. – Мені не треба нічого більше.

– І мене? – подивилася йому в очі, її очі були червоними від сліз і дивилися щиро й віддано. Він знав: так дивляться ті дівчата, які вже ніколи тебе не зрадять. Мовчав, і вона зрозуміла, що, допоки не скаже імені, він не заговорить із нею.

– Гончаренко Петро, – повернулася до стіни і втерла долонею сльози.

– Це той тип із мерії, який відповідає за транспорт і їздить на чорному «порше»?

– Так, тільки в нього сірий «порше», – підвелася й пішла на кухню.

– Стій, – притиснув до дверей. – Ви робили це в нього на дачі?

– Е-е-ей, – Мартіна помахала рукою, – ви не забули? Я іще тут.

– Ні, у нього на квартирі, – зробила вигляд, що не почула подругу.

– Мартіно, ми знаємо, що ти тут, – глянув у її бік, – і цього достатньо. Дашо, – приклав уста їй до чола. – Ти робила це просто так, чи він тобі подобався, чи ти просто не задоволянешся сексом зі мною, чи ти була п'яна й тобі було байдуже, з ким це робити, чи ти робила це тому, що більше не було

чого робити, а може, він тобі погрожував?

– Марку! – відштовхнула його, вийшла в коридор. – Іди сюди, – гукнула, він пішов слідом, – на, дивись, дивись ось на це. – Вона дістала із сумки жмут грошей і кинула йому до ніг. – Ось заради чого я трахалася з цим жлобом, ось заради цих п'яти тисяч доларів. Заради цих п'яти тисяч, яких тобі постійно не вистачає на твою програму, саме заради того, щоби ти не ламав собі голову, де взяти гроші, а міг спокійно, – наголошую, спокійно – робити свою справу, справу, яка, до речі, подобається половині цієї країни, так ось заради того, щоби ця справа жила, я й лягла до нього в ліжку, – голосно вдихнула повітря і, спершись на стіну, сповзла на підлогу.

– Скажи мені, Дашо, – він розщепив свою сумку й дістав пакунок, набитий грішми, сів навпочіпки і, тримаючи його на пальці в неї перед очима, дуже тихо. – Навіщо я сьогодні ризикував здоров'ям і життям, виходячи на ринг проти здорових, сильних бійців після того, як уже чотири роки взагалі не заходив до спортзали, га? Ні, ну ти скажи мені, навіщо? – Пакунок упав на підлогу. – Я чоловік чи ти? І хіба я коли-небудь жалівся на те, що мені важко, що мені потрібна чиясь допомога, що мені не вистачає грошей і мені нема де їх узяти? От що мені робити, мила? Ти скажи мені, що я маю зробити?

– Що хочеш.

– Що хочеш, що хочеш... – опустил голову.

– У тебе знову кров на підборідді і око вже геть запухло, – провела рукою йому по голові. – Дурненький ти мій.

– Та ні, – зустрівся з нею поглядом, – ні. – В його очах вона раптом побачила таку спустошеність і біль, що їй стало дуже шкода цього високого сильного хлопця, який насправді зовсім беззахисний перед цим великим і безжальним світом.

– Скажи мені бодай щось. – Вона зрозуміла, що ті слова, які зараз скаже, він запам'ятає на все життя і саме ці слова й будуть правдою, яку він так давно хоче від неї почути.

– Я люблю тебе, Марку, – підвелася й пішла до кімнати. Він продовжував сидіти на підлозі та дивитися на гроші, які зараз видавалися йому зовсім непотрібними й не вартими того, щоби заради них ризикувати життям і лягати під товстих, спітнілих мужиків.

Марк зайшов до спальні й, сівши біля Мартіни, довго дивився на полицю з книгами, а потім зняв футболку та розтягнувся на ліжку. Мартіна глянула на його голий торс і мимоволі затримала погляд. Торкнулася пальцем грудей, потім повільно провела ним по животу і зупинилася біля пояса. Марк ніяк не реагував на ці ніжні дотики, він уже міцно спав.

– Навіщо ти сказала, що він мені не подобається? – Мартіна гладила рукою йому живіт.

– А хіба він тобі подобається? – дивилася задумливо на сплячого Марка.

– Дуже.

– А як твій турок?

– Блядь, а не турок. Та я його терплю. Знаєш, – покляла руку Марку під голову. – У нас із ним такий секс був позавчора! Я не вибачила йому ані зрад, ані рукоприкладства і розумію, що не можу лягати з ним у ліжко. І ти розумієш, коли переступаєш цей кордон дозволеного і робиш те, чого не можна, кайф такий, що просто!.. – виразила на обличчі захоплення й радість. – А він же не як усі, він кінчає чотири рази поспіль, я від нього до ванної ховаюсь. Чекаю, поки засне. А твій Марк тебе зраджує? – Пестила пальцями його волосся.

– Ні.

– Ти впевнена?

– Так. Цілком. Досить про це, – лягла біля Марка і торкнулася вустами його щоки, обняла за шию, притислася міцно-міцно й завмерла.

– Ти щаслива дівчина, – Мартіна сказала це м'яко й занадто серйозно, щоби можна було сприйняти її слова за жарт.

– Дуже! – заплющила очі.

Вони спали, міцно обійнявшись, і на обличчі в обох застиг вираз того щастя, яке буває лише в дитинстві, коли ти віриш у любов, мир і не боїшся прокинутись і не побачити поряд мами чи того, кого любиш. Мартіна довго на них дивилася, потім нахилилася до Марка та поцілувала в уста, він тільки

тихо застогнав і прошепотів щось крізь сон, потім ще міцніше обійняв Дашу і притулився до неї так, ніби хотів сховатися в її обіймах від того зла, яке чигало на нього в цьому світі. Мартіна вимкнула світло і, виходячи з кімнати, подумала, що тільки в обіймах коханої людини й можна сховатися від зла, ненависті та холоду. Ніч.

Розділ 7 (Chapter 7)

– Вы хотели, чтобы я увидел этого парня? Так я его увидел, – він увійшов до кабінету й зупинився навпроти столу, за яким сидів середніх років мужчина і вдихав цигарковий дим.

– И что ты скажешь?

– Шиз полный.

– И что? – струсив попіл.

– Личность очень интересная, – поклав на стіл папери.

– Ну? – швидко проглянув написане і, знявши окуляри, зупинився поглядом на склянці з чаєм.

– Родом из-под Крыжополя, отца нет, мать в больнице. У нее с сердцем что-то.

– Конкретней.

– Оно увеличено. Сердце.

– Давай дальше.

– Гм. Не женат. Хотя перевалило за двадцать семь. Закончил университет Шевченко. Философ. Лейтенант запаса. Владеет несколькими иностранными языками.

– Какими? – загасив сигарету. – Я тебя что, каждый раз буду переспрашивать?

– Испанским, английским и русским.

– Русский теперь тоже считается иностранным. Ну-ну.

– Встречается с девушкой, зовут Дашей, фамилия – Ма-

Щенко.

– Отчество.

– Святославовна.

– А не Славика ли Мащенко она дочь? – устав із крісла, пішов до вікна.

– Какого именно?

– Того. Именно того Славы Мащенко, который пару дней назад гостил у меня на даче, именно того Славы Мащенко, – нервово.

– Так у него сын, сыну ж там лет пять, а недавно еще один родился, тому вообще два месяца. И жена у него молодая, двадцать шесть лет ей, зовут Сашей.

– Он с первой женой развелся и оставил ей детей. Узнай, Даша случайно не одна из них?

– Да хорошо, узнаю.

– Не хватало еще, чтобы этот Марк влез в семью олигарха. Это все? – відвернувся від вікна.

– Нет. Еще есть пара фактов. Вот, один очень интересный. Марк профессионально занимался айкидо, у него четвертый дан. Раньше участвовал в подпольных боях без правил. Говорят, зарабатывал там неплохие деньги.

– Под кем этот бизнес?

– Это Арцания. Он имеет с этого деньги.

– Слышишь, а четвертый дан – это что значит?

– Это значит то, что меня, к примеру, он уложит секунд за шесть.

– Ясно. Да чего ж он хочет, журналист хренов? – Знову сів у крісло і, попорпавшись у шухляді, дістав якісь записники. – Узнай, откуда у него деньги. То ли Слава ему башляет, то ли Арацан свою блудливую черножопую руку приложил, то ли хер его знает. Да, на, вот тут телефоны, свяжись с этими ребятами, пусть они с ним поработают.

– В смысле?

– Телефоны на прослушку поставят, наружное наблюдение организуют, Дашу под колпак возьмут, маму проведают пару раз. Если мальчик – простачок, оставим в покое, пусть и дальше своим онанизмом занимается. А если он готовится что-то учудить, я его раздавлю на хер. У меня президентская кампания на носу, а он тут в свободу слова играет. Не, ну нормально? Чудак просто так шпарит в общенациональный эфир, шо в голову взбредет, цифры там разные, мнения чьи попало, ни тебе цензуры, ни хотя бы какого-то контроля, ни хера. Репортеры без границ. Иди работай. И скажи Свете, чтобы документы подготовила, у меня сегодня доклад в Кабмине.

– Хорошо. Когда что, я позвоню.

– Давай, – той уже відчинив двері. – Слышь, а как ты с ним встретился?

– Легенду придумал, типа он мою девушку на дискотеке клеил, увиделся, поговорил. Так, под бандита закосил.

– Он испугался?

– Нет. Хоть бы что. Башню ему давно сорвало и унесло

ветром в неизвестном направлении.

– Может, он идейный?

– Не знаю. Вряд ли. Подорванный – точно, а насчет идейный – нет, не скажу.

– Где он на мою голову взялся? Закрывать программу, хай подымут, убить его – вонять будет долго, не хочу, тут еще с Гонгадзе не улеглось. Эх, ладно, иди рой землю. Там посмотрим.

Він вийшов, а мужчина підійшов до телефону, узяв слухавку, набрав номер.

– Алло, это Урманис. Да. Да, с министром. Соедините. На линии?

– Я слушаю, Ян.

– Боря, у меня одно дело к тебе. Подсобишь?

– Что за дело?

– Мальчонку пугнуть нужно.

– Кто у нас мальчонка?

– Да так, хулиган один, образумить бы его, а то совсем уже распоясался.

– Не вопрос. Данные сбросишь по факсу мне лично.

– Буду должен, Боря.

– Что за формальности? Все сделаем.

– Пока.

– Бывай.

Він підійшов до вікна, визирнув на вулицю, там, під стінами Кабміну, стояли мітингувальники й вимагали скасувати ПДВ на книги. Він помітив, як кілька чоловік підпалили рукописи, і ті спалахнули яскравим полум'ям. Міліціонери хотіли загасити, а потім відійшли й дивилися, як палахкотить багаття і згорають чийсь думки. Йому стало нецікаво, він зашторив вікно та пішов до виходу. Віце-прем'єр із гуманітарних питань Ян Урманіс спізнювався на обід, під Кабміном його чекала машина.

Статистика

За словами голови антикорупційного комітету Верховної Ради Володимира Стретовича, корупція в українській владі уже досягла віце-прем'єрського рівня. Президент, у свою чергу, зазначив, що масштаби корупції характеризуються як такі, що вразили всі сфери нашого життя.

Розділ 8 (Chapter 8)

Коли Даша прокинулася, Марка в ліжку вже не було. Вона стягнула з голови ковдру, намацала рукою трусики, потім глянула на себе в дзеркало – воно висіло якраз навпроти ліжка – і, протерши очі, знайшла ногами капці й побрела на кухню.

– М-а-а-арку, – вона завжди зверталася до нього ось так, протягуючи єдиний у його імені голосний.

– Я. – Він сидів на підлозі під батареєю і гриз телефонну антену. Поряд із ним лежали шматочки шоколаду й чашка з недопитою кавою.

– Коли ти встав? – стала в дверях і здивовано усміхалася.

– А скажи, Дашо, тобі ніколи не здавалося, що ось, нарешті, настав момент, заради якого ти народилася на світ?

– Ти про що?

– Я думаю, що в моєму житті такий момент настав.

– І що ти зробиш?

– Те, що мушу. Я не можу інакше, я так довго його чекав: жив-жив-жив, пив пиво, трахав дівчат, ходив у кіно, грав у футбол і робив ставки в букмекерській конторі, бився за гроші, займався журналістикою, писав романи та вірші, читав сучасників і класиків, мріяв про майбутнє, чекав війни з Іраком, повернення до СРСР, конфлікту з татарами, економічного колапсу, дефолту, знищення решток незалежності, пі-

двищення цін на транспорт і хліб, посилення епідемії туберкульозу, вимкнення світла, тепла й газу, боявся захворіти на СНІД, стати наркоманом, геєм чи навіть бісексуалом, не заробити грошей на квартиру, зневіритися в ідеалах християнства, у політиці опозиції, чесності президента та православної церкви, – так минуло двадцять сім років, і я більше не можу, я маю взяти цей шанс, він мій! Чуєш? Мій!

– А ти не колешся? – підійшла й сіла навпочіпки перед ним.

– Ні, – повернувся до плити й заплющив очі. – Ми не побачимося більше, Дашо.

– Ти не простив мені?

– Простив, – він дивився в підлогу, – простив. Ти, Дашо, маєш мене зрозуміти.

– Я намагаюся.

– Це не те, Дашо. Я піду. Я зараз встану і піду.

– А я? Ти ж чув, я люблю тебе, – сказала це якось прире-чено.

– Так, я чув, і ти чула, що я люблю тебе. Справа не в тому, чи любимо ми.

– А в чому?

– Маємо ми бути разом чи ні. Ти колись сказала, що будеш зі мною все життя, але ще не знаєш, у якій ролі. Так от, я тобі скажу, в якій саме: ти будеш моїм добрим спогадом, – підняв голову й подивився просто в її дещо звужені, гарні-гарні карі оченята.

– Знаєш що, Марку? – вона починала помалу червоніти, її голос ставав жорстким і зовсім не рідним.

– Що? – не відводив погляду.

– От хочеш, я тобі правду скажу?

– Скажи, – він зовсім не хвилювався, і це її дещо дратувало, оця його холоднокровність і впевненість у собі.

– Ти боягуз, Марку. Я думала про це ще раніше, але в той момент, коли ти відмовився займатися зі мною сексом, посилаючись на свої релігійні переконання, я списала це на принциповість, а насправді ти боявся, що я завагітнію. Це сталося після того, як зліз презерватив і трохи сперми потрапило до лона. Слава Богу, тоді все минулося. Потім, коли ти не поїхав зі мною до батьків, я знайшла цьому пояснення і переконала себе, що це твоя скромність, а насправді ти злякався відповідальності й офіційного статусу нареченого, тепер ти взагалі прощаєшся зі мною і пояснюєш це тим, що в тебе є якась надмета. Марку, ти боїшся, боїшся мене, розвитку наших стосунків, ти боїшся створювати сім'ю, ставати батьком, виховувати дітей, узагалі, ти боїшся дорослішати, Марку, і навіть тепер я часто згадую ті твої слова. Пам'ятаєш, ти казав: «Коли нам буде за сорок, ми підемо в гори й загинемо, зірвавшись зі скелі, або підемо на яхті в океан і потонемо, я не хочу помирати старим у ліжку, і я не хочу, щоби на мою могилу приходили люди»? Ти боїшся, Марку, і тому тобі все одно, що робити, аби лише не бути ні перед ким відповідальним.

– Невже?

– Ти професіонал, Марку, і єдине, де ти таки ведеш себе відповідально, – це в роботі: ти виконуєш її на сто відсотків, бо не любиш утратити гроші та репутацію. Всього іншого для тебе не існує, і мене також. Ти отак просто кажеш мені «прощай», ніби моїх почуттів, моїх мрій, моїх бажань і планів для тебе не існує. Ти скажеш мені «прощай» і підеш. А я? Як жити мені і що ти залишиш мені на згадку?

– Ти зможеш знайти собі іншого. Ти ж так давно цього хотіла!

– Ні, Марку, я вже давно цього не хочу, я хочу бути з тобою, а ти... – вона затулила долонями обличчя й голосно схлипнула.

– Не плач, – він обійняв її за плечі і пригорнув до грудей. – У тебе знову зачервоніються й почнуть боліти очі. Я не хочу, щоби в тебе боліли очі, маленька. Давай просто помовчимо, бо ні ти, ні я – ми не знаємо, що буде завтра, ми живемо в дивній країні, де не завжди все стається саме так, як нам того хочеться. У мене нема надмети, просто є одна справа, яку я маю зробити, щоби ніколи не шкодувати за невикористаним шансом, розумієш?

– Скажи мені, в чому річ? – вона торкнулася устами його надірваної набряклої губи й так довірливо поглянула в очі.

– Я не скажу. Ти просто вір мені, і я повернуся до тебе одного дня, ти чуєш?

– Так, я чую.

– Ти віриш мені?

– Я вірю, – вона сказала це дуже впевнено і щиро.

Він поцілував її в чоло, підвівся, вийшов у коридор.

– Я сумку залишу в тебе, візьму тільки гроші, свої.

– А ті, що я заробила для тебе?

– Ти залишиш їх собі. В тій справі, яку я маю зробити, гроші – не головне.

– А що головне?

– Віра, – він узявся за дверну ручку, – і не телефонуй мені, я сам озиватимусь, – переступив поріг. – У нас ще все попереду, – Марк пішов до ліфта, вона чула, як відчинилися двері і кабіна поволі поповзла униз. Даша сіла на підлогу, і раптом її охопило якесь дивне відчуття того, що вона бачила Марка востаннє. Вона ніяк не могла цього позбутися, а тому налила лікеру й випила залпом, це не допомогло, тільки більше розболілася голова. Даша обхопила її руками й заплющила очі, їй зовсім не хотілося вірити в те, що вона більше ніколи не побачить свого Марка.

Розділ 9 (Chapter 9)

Поїзд «Донецьк – Київ» спізнювався. Пасажири загально-го вагона давно прокинулися, а більшість і не лягала зовсім і мовчки жувала хліб, помідори, пила молоко та солодку воду, дивилася у вікно, просиджувала в туалеті, грала в карти, читала Марініну й Пауло Коельйо, старі яскраві газети з фотографіями голих дівчат і кримінальну хроніку, розгадувала кросворди, говорила про політику і футбол, ціни на хліб та маленьку зарплатню, хвороби й дієти, рецепти тортів і ліки від геморою. Ще пасажири палили в тамбурі, причісувалися, пудрили носи та фарбували губи, набивали придбаними за кілька гривень яблуками сумки і часом голосно матюкалися, коли мова заходила про владу, тарифи на комунальні послуги, футбол, майбутні вибори та погоду за вікном. Погода дійсно була кепська: дощ ішов усю ніч, і на ранок тільки посилювався, і тепер бив у вікна, і розмивав сірими фарбами сумні ранкові краєвиди.

– Ви живете в Києві? – інтелігентного вигляду особа поглянула поверх окулярів на огрядну жінку в теплому піджаку, одягнутому на яскравий турецький светр.

– Не, в Горловке, да ето я так, в гості к сину, син тут работає, бо дома делать нечево.

– А що вдома?

– Да шо дома? – молодий хлопець відклав убік книгу. –

Работы нет, а если и устроишься куда, денег все равно ни хера не платят. Молодежь гуляет, колетса, трахається, кто спортом займався, те в бандити пошли, ходят по улицам, людишек трусят. Я от за себя скажу, я боксер вообще, я на износ работал. И шо? Я на хер кому нужен в Горловке. А шо, мне в шахту лезть, чтобы привалило, или морды идти бить? Так я не хочу.

– А що ти в Києві робиш? – інтелігентна особа з цікавістю подивилася на хлопця.

– Людей вожу, я водитель маршрутки. Да в Киеве нормально, я комнату снимаю, девушка у меня есть.

– А скільки тобі років?

– Двадцять п'ять. Молодой еще. Я до сих пор Бога благодарю, шо из дыры той вылез, хоть человеком себя почувствовал: идешь с утра на работу, а не по барыгам, зарплата есть, можно в кино сходить, да вообще планы какие-то строишь на жизнь, мечтаешь даже.

– Про що? – вона зняла окуляри і спостерігала за кожним порухом його вуст.

– Да много о чем мечтаю: детей иметь, бизнес свой, мечтаю дом построить сам, как дед мой, сад посадить, ну и, конечно, машину купить хорошую. Ну, если даст Бог, мир увидеть бы тоже хотелось, конечно. А вам это зачем?

– Цікаво. Так мало молодих людей, які про щось мріють.

– Да, наверно. Они боятся мечтать, не хотят разочаровываться. Вдруг не получится что-то?

– А як у тебе щось не вийде?

– Да и хер на него, начну сначала, и так до тех пор, пока не добьюсь своего.

– Скоро Київ, – подивилася у вікно.

– Мене син должен встречать, обіщав машину взять, бо своей пока нема, денег ше не зарабатуете сколько, шоби свою купить.

– А де живе?

– Да на Оболоні, малосемейку знімає, бо денег не хвата. Платить гривней 500, де-то так. Кстаті, а чо ви в общому ідете, вроді прілічна женщина, деньги є, це ми за каждую копейку жмемся.

– Та просто квитків не було, а мені конче треба було бути сьогодні в Києві.

– А шо такое?

– Судовий процес сьогодні завершується, я маю бути.

– А шо случилось? – хлопец потер пальцем носа.

– Сину винесуть вирок, – сказала це так щиро, спокійно, без нотки гніву чи образи.

– А он че, бандит?

– За їхньою версією так, він бандит, – поглянула хлопцю в очі, – тебе як звать?

– Володя.

– Його Андрієм, як батька.

– Так а за шо его повязали, по воровской пошел?

– Ні, що ти. Його схопили 9 березня, під час вуличних ак-

цій, він вірить у революцію і хоче, щоб Україна була вільною.

– От суки, взяли парня ни за шо, – схрестив на грудях руки. – И много дадут, думаете?

– Ні, не повинні. Може, рік, може, два.

– Це ж нада, отак не повезло. А мальчик хороший, наведено, да? – Огрядна жінка розхвилювалася, їй, очевидно, шкода було хлопця, такі люди дуже милі, оці повні, хороші – хороші українські люди, їм так болить чуже горе, що вони готові зробити все, аби комусь стало легше.

– Так, він навчався в університеті, на четвертому курсі. Мого чоловіка посадили за антирадянські виступи в сімдесятих, він не повернувся із в'язниці, не знаю, кажуть, що помер, я не бачила його могили, він у Пермі сидів, тепер – сина. У вільній Україні хотіти щастя й волі Україні – це вже злочин. – Витерла сльозу та всміхнулася, ніби перепрошувала за раптову слабкість. – Я ніколи не забороняла йому робити те, що хотів, він сам вибрав такий шлях. Я не проти, нехай іде тією дорогою, яку обрав. Це, напевно, така доля українських жінок – терпіти, прощати і чекати. Мені не боляче, просто якість ніби страшно: не знаєш, що відбувається.

– Та да, – виплюнув у долоню жувальну гумку і приліпив її знизу до столу, – вы бы познакомили меня с сыном, парень, на pewno, хороший, свой парень.

– Ти хочеш? – поглянула на нього.

– Зачем бы говорил?

– Ну то поїхали зі мною, процес опівдні.

– Та не вопрос, – підвівся, закинув на плече сумку, визирнув у вікно. Поїзд стишував ходу, на пероні стояли люди й намагалися заглянути у вікна.

– О, мой Міша, – жінка припала до вікна й енергійно замахала рукою, син її помітив і побіг за вагоном. – Встрічає, зустрічає, синуля мой. Ну, все, поїду Держіться, вам надо держаться, ваш Андрей хай бачить, шо ви сильна, шо ви не зламались, а я буду Бога за вас молити, – нахилилася та поцілувала жінку в губи, втерла сльози долонею і пішла в тамбур, така смішна й добра жінка.

– Ходімо й ми, – пішла, опустивши голову.

– Да, двигаєм, – рушив слідом.

На вокзалі було багато людей. Вони вийшли на площу, жінка попрямувала до таксиста. Вони швидко перемовилися, і вона махнула Володі рукою. Сіли на заднє сидіння.

– Кстати, так и не спросил. А как вас зовут-то? А то неудобно что-то, домой еду, а даже имени не знаю.

– Тамара, – зняла окуляри, і він помітив, що вона дуже гарна і ще зовсім молода. – Мені 53 роки, – помітивши його здивування, – це я просто так добре виглядаю, я маю свій салон краси, я дуже ділова жінка, – ледь видимо всміхнулася і прикусила нижню губу.

– Нормально, – відкинувся на сидінні й голосно зітхнув.

– Цілком, цілком нормально. Київ гарний вранці, – дивилася у вікно. – Я дуже люблю ранковий Київ навесні і вечір-

ній Київ улітку.

– Да, хороший город, большой.

Машина звернула на бульвар Шевченка, і він заснув: не спав усю ніч. Вона розбудила його на Оболоні, була шоста ранку, за шість годин, як вона сказала, мав розпочатися процес. Вони зайшли до квартири, поїли, і вона пішла, сказала, що повернеться, а він ліг спати й обіцяв прокинутися за годину. Йому було дуже добре поряд із цією жінкою: просто вона була добра, а він за своє життя бачив дуже мало добрих людей.

Розділ 10 (Chapter 10)

– Так, ви в ефірі. Ми сьогодні говоримо про мораль.

– Я в общем-то за то, чтобы нормы морали оставались нормами. Но кое-что все же стоит изменить.

– Що саме, Олю?

– Незачем говорить молодим людям, что секс до брака аморален.

– Чому?

– Люди должны убедиться в том, что полностью совмести-мы.

– Але ж люди не комп'ютерні програми, які необхідно перевіряти на сумісність. Люди – це люди, їхні переживання не можна стерти з пам'яті, наче комп'ютерні файли. І як би почувала себе людина, якій сказали: «Ти мені не підходиш?»

– Марк, это общие слова. А зачем вот так жениться, а потом расходиться? И говорит, что не сошлись характерами, когда на самом деле люди просто не удовлетворяют друг друга сексуально?

– Вам двадцять?

– Двадцать два.

– А якби мама твоя запитала: «Олю, ти займаєшся сексом зі своїм хлопцем?» Що би ти їй відповіла?

– Сказала бы, что не занимаюсь. А какая ей разница, она все равно не поймет. Это мое дело, это моя жизнь.

– А дітей ти хочеш народжувати?

– Пока нет.

– Чому?

– А на что, на стипендию или зарплату в сто пятьдесят долларов? Хм, – мляво розсміялася в слухавку.

– І коли ж буде можна стати мамою?

– Когда все будет.

– Що саме?

– Да что-что? Квартира, машина, деньги нормальные.

– А що ти для цього робиш?

– Да ничего, пусть парень напрягается. Я ждать буду.

– А він тебе сексуально задовольняє?

– Вполне.

– І ти одружишся з ним?

– Нет. Зачем? Мы так жить будем. Просто вместе.

– І все?

– А зачем еще что-то? Захотим разойтись – разойдемся, без проблем, без претензий. Я ему ничего не должна, он мне ничего не должен.

– А якщо ти не зможеш без нього, захворієш, утратиш роботу, народиш дитину, а він піде?

– Не знаю, не думала. Да пока все нормально. А захочет уйти, пусть идет. Если человек не находит причин остаться, штамп в паспорте не удержит, поверь, Марк.

– Я вірю вам, бо це ваша думка. Залишайтеся на лінії, вам поставлять кілька запитань, а я кажу «па-па», і зі мною на

зв'язку Леся.

– Привіт, Марку!

– Здоровенькі були.

Філософський відступ

Ви знаєте, на що найбільше хворіють в Україні люди? На рак? Ні. На туберкульоз? Теж не вгадали. На серцево-судинні захворювання? Хм. Ні. І навіть не на СНІД, і зовсім не на наркоманію чи алкоголізм. Ви думаєте, що найбільше українців хворіє на геморої, божевілля чи лунатизм? Аж ніяк. Ми хворіємо на депресію, і це найстрашніша хвороба, бо нею вражені практично всі, і від неї нема ліків, окрім цих бозна з чого зроблених і на що розрахованих антидепресантів, і ніхто точно не скаже, які саме органи вражає депресія і як довго можна на неї хворіти.

Термін:

Депресія, від латинського слова depressio – пригніченість, пригнічений психічний стан.

Ще депресією називають застійний стан господарства після кризи перевиробництва.

Власне, депресія може перерости в епідемію, і ніхто навіть не зафіксує цього, жоден лікар і жодна епідеміологічна служба. Бо всі хворі на цю дивну хворобу будуть учасно і з натренованою

усмішкою приходити на роботу й казати, що в них усе гаразд, а на закиди колег, мовляв, у тебе щось негаразд, відповідати веселим поглядом і процідженним крізь зуби: «Подививсь на себе». Вони відсиджуватимуть шість годин за робочим столом, учасно виходитимуть до забігайлівки за рогом, щоби з'їсти бутерброд і випити пива чи чаю, обговорюватимуть усі новини останнього дня, ні на що не жаліючись, а потім казатимуть усім «бувай» і йтимуть додому. А вдома вони сідатимуть перед телевізором, і дивитимуться телесеріали чи «Дом-2», і споживатимуть перелік найбільш уживаних продуктів, як-от: смажену картоплю, огірки, капусту, кефір, хліб, пиріг і газовану воду, а також насіння, смажене й таке, чипси, сир, ковбасу, варені яйця та рибу. Потім лягатимуть у теплу ванну, братимуть до рук декілька разів перечитану книгу й так лежатимуть годину, а той дві, потім питимуть гарячий чай і йтимуть до ліжка, де на них чекатиме дружина чи чоловік. Ті, хто лише нещодавно захворів на депресію, матимуть ще надію, що секс урятує їх від неї, а ті, хто хворіє рік і більше, просто робитимуть ці механічні вправи засунь-висунь і втикатимуться обличчям у подушку, не маючи навіть надії, що секс чи сон урятують їх від цього депресивного лиха. Їм хотітиметься викинути годинники в смітник, щоби ті не нагадували про те, що дні минають і отак непомітно минає

життя: від ранку до ранку, від сну до сну, від вечері до вечері, від серіалу до серіалу, від виборів до виборів – і нема чим цьому зарадити. Але викинути годинники – це не вихід, бо ти бачитимеш, як спливає час на електронному табло в метро, над кийвським Будинком профспілок, у нижньому куті телевізора під час випуску новин, на футбольному стадіоні під час матчу, на роботі й навіть у магазинах, куди ти заходитимеш, щоби витратити чесно зароблені гроші, придбавши всіляку дурню типу кофтинок, чобіт, презервативів, телевізора, мобільного телефону і чого завгодно, що зовсім не робить твоє життя кращим, просто змушує знову йти на роботу та заробляти гроші, бо жити без грошей не так уже й просто. З депресією бореться все, і все це тільки підсилює її: і розважальні ток-шоу, і кілька грамів кокаїну, і футбольні матчі, і бої братів Кличків, і концерти на майдані Незалежності, і навіть перекритий на вихідні рух транспорту на Хрещатику, і релігійні свята, і обнадійливі програми уряду, і засідання Верховної Ради, і голлівудські прем'єри на великих екранах сучасних кінотеатрів, і зустрічі з коханою, і підвищення по службі, і мультфільми про рибку Немо, братика-ведмедика чи Багса Банні, і літній відпочинок у Криму, чи Єгипті, чи Італії, чи на Мальті, і виграна нещодавно «грин-карта», і навіть кольоровий сон, побачений минулої ночі, бо, як кажуть лікарі, кольорові сни бачать люди, які

страждають на божевілля.

Чому ми хворіємо на депресію? Важко сказати напевно, бо кожен має власну думку. Втім, більшість погодиться з таким твердженням: через відсутність грошей. Може, й так. Хоча депресія гнітить і тих європейців, і англійських островитян, і навіть жителів Нового Світу. Ви скажете: і вони через гроші, просто через великі гроші, на відміну від нас. Можливо. Інша версія: там, де нема любові, є депресія. Напевно, і так, але часто й ті, хто любить, такі нещасні, що боляче на них дивитися, бо любов для них – як пігулка, та й до того ж дуже вже заслабка пігулка. Депресія – це наслідок того, що людина не має самореалізації, тобто вона нікуди не рухається, вона не потрібна. От. Нарешті щось по суті. Депресія – це насамперед хвороба однієї окремо взятої людини, і не важливо, чи любить вона кого, чи ні, чи має гроші, чи не дуже, має значення інше – чи розвивається ця людина і чи робить те, що має, для що вона призначена. От у нашій країні ця людина в більшості випадків саме того, що має робити, і не робить. Вона, замість того, щоб реалізовувати свій потенціал і займатися улюбленою справою, увесь вільний час витрачає на зовсім інше: вона заробляє гроші. Заробляти гроші – це професія основної маси населення нашої країни. Останні десять років саме життя навчало нас цієї професії – зароблянню грошей. Їх заробляють по-різному і для різних цілей. Стоять на базарах,

продають усіляку херню в метро, яку можна придбати і на базарі, і де завгодно, але ті, кому влом іти на базар чи магазин, купують цей непотріб прямо у вагоні, думаючи при тому, що всіх страшенно надурили, бо купили на гривню дешевше, а про те, що купили неякісну дурницю, навіть не думають. Ще вони тицяють вам папірці з різними посланнями-заклинаннями в переходах і на вулицях, у найбільш людних місцях, інші ходять в офіси, розташовані в орендованих квартирах хрущовок і дев'ятиповерхівок, при цьому іменуючи себе менеджерами, креаторами, промоутерами і ще ким завгодно, дехто відсиджує в модних магазинах, до заходить один відвідувач на годину, окремі особи ходять на державну службу, де їм виплачують гроші не в конвертах і майже вчасно, є й окрема каста – ці крадуть, і крадуть багато, але все одно те, що вони роблять, аж ніяк не назвеш самореалізацією. Тому вони також хворіють на депресію. Щоправда, ці лікуються: вони п'ють, багато і переважно хороші напої, але це мало чим їм допомагає. Найлегше зносять хворобу ті, кому природою та соціальними умовами призначено мало думати. Їх не обходять питання, над якими багато хто ламає голову, приміром, такі:

що таке щастя?

як стати щасливим?

як знайти справжнє кохання?

*чи є Бог і яку Нього вірити?
чому нам погано живеться і що зробити, щоби
жилося краще?
що таке душа?
чи є життя після смерті?*

*і багато інших. Для тієї категорії осіб, яка про це
не замислюється, є низка інших важливих питань,
відповісти на які вони принаймні намагаються:*

*яка погода буде завтра на вулиці?
що вдягла Рене Зелвегер на останню церемонію
вручення «Оскара»?*

*чим Пугачева так не сподобалася Кіркорову, що
він проміняв її на Стоцьку?*

*чому Пугачева так припала до душі Галкіну,
що він уже стільки місяців поспіль не дивиться
на молодих дівчаток і запевняє, що не має ніяких
сексуальних збочень?*

скільки отримує Алла Мазур?

*скільки Андрій Шевченко заплатив за операцію
батька?*

*в якому будинку Києва купив собі квартиру Йосип
Кобзон?*

*чийм коштом збудовано єврейську синагогу на
Подолі?*

*Ще вони цікавляться цінами на нафту,
останніми гучними лотами «Сотбіс» та «Крістіс»,*

вартістю коктейлів у дорогих київських клубах, чому в доньки Президента прізвище не таке, яку її чоловіка, і чи подорожчає наступного року хліб. На ці запитання відповіді знайти простіше, і, такі знайшовши їх, люди стануть майже щасливими. Уявіть, як легко недалеких людей зробити щасливими, їх навіть можна переконати в тому, що вони не хворіють на депресію і в них усе гаразд. Варто лише їм сказати, що ціни підвищуватися не будуть, і тарифи на проїзд у міському транспорті та комунальні послуги також, що в усіх без винятку магазинах у центрі Києва от-от настане пора знижок, і можна буде придбати добрі речі за безцінь, що на свята міська влада обіцяє дотації вчителям, лікарям і міліціонерам, що кожного місяця проводитимуть ярмарки, де продукти коштуватимуть значно дешевше, що після чергових виборів жити стане краще, і що знайдуть ліки від імпотенції, раку та СНІДу, і що їх практично вже винайшли, і що війна ніколи не наблизиться до українських кордонів, а Крим і надалі залишатиметься нашим, що наша країна таки вступить до СОТ, НАТО та ЄС, як одразу настрій у людей поліпшується, і дія цієї пігулки, яку вони приймають з екранів телевізорів, плиток та газетних шпальт, триває якихось два дні, допоки майстри не виготовлять нової, щоби знову створити для громадян комфортний психологічний стан. Але є ті, хто ці пігулки

не приймає, і вони вирізняються з-поміж усіх. Чим вирізняються? Тим, що вони: думають, вірять, люблять, шукають, прагнуть, прощають, сподіваються, ідуть і роблять ще багато зовсім не притаманних більшості населення справ. Так легко задурити голову людям, які не навчені думати, аналізувати та приймати рішення, а отже, не здатні бути самостійними.

Вам доводилося час від часу зустрічати на вулицях Києва колишніх друзів, однокласників, однокурсників, колег по старій роботі, сусідів, поряд із якими вижили, коли винаймали квартиру на Лозняках минулого року, коханок і коханців, далеких родичів, знайомих і таке інше? Ви при зустрічі запитуєте в них: «Як справи?», на що вони відповідають переважно так: «Як завжди, нічого нового, все, як було». Дивна й уже досить стандартна відповідь: «Як і було». Я думав: чому саме так відповідають люди, коли їх запитують про справи? І дійшов висновку: бо в них насправді все, як і було, нічого не змінилося, абсолютно нічого: діти не поодружувалися, бо не мають доброї роботи та грошей, і одружуватися з ними ніхто не хоче, нової квартири не купили, бо, знову ж таки, нема грошей, а стара не згоріла, бо так вийшло, за кордон не виїхали, бо що там робити, грошей у різні лотереї на кшталт «Бінго-Бум-Лото», «Лото-Забава», «Кено» («Вигравай щоденно»), «Телефортуна» і тому подібне не

виграли, суперпризів типу автомобілів, пральних машин і пирососів також, нової квартири до кави, яку їм ладні були подарувати хлопці з компанії «Нескафе», не подарували, на дорозі багатій їх не збив із порушенням правил, і грошей відсудити нема в кого, жоден із відомих родичів не помер, а якщо й помер, то не залишив спадку, тому отак і живуть – як завжди. Власне, це і є депресія, коли щодня відбувається одне й теж саме: сьогодні – те, що було вчора, а завтра повториться те, що вже сталося сьогодні, і ти зовсім не знаєш, як вирватися з цього страшного кола. Рятуює людей те, що вони:

а) переконані, що є хтось, кому ще гірше, ніж їм, для цього вони дивляться новини, програми «Жди меня», «Без табу», «Милосердя», «Ситуація» і «Чорний квадрат», читають хроніки в газетах і дослухаються до вуличних і транспортних пліток;

б) вірять, що вони ще відносно добре живуть, і радіють з того, що хоча б не хворі;

в) постійно надсилають свої документи на розіграш «грин-карти» з вірою в те, що такі її вигрануть і або поїдуть до США, або продадуть її за п'ять тисяч доларів;

г) жінки знайомляться з іноземцями, сподіваючись вийти заміж і безбідно існувати в одній із цивілізованих країн;

д) чоловіки одружуються з єврейками і потім просять, аби ті вивезли їх до Ізраїлю, де хоча

й війна, але платять більше, і до того ж там найкраща в світі медицина, мінерали Мертвого моря, теплий клімат, шекелі та дуже маленька, але дуже боєздатна армія.

Переважає більшість ніколи не виграє «грин-карти» і навіть не береучасті в розіграші, не одружується з іноземцями й ніколи не зустрічає того, кому живеться дійсно ще гірше, ніж їм, але наснаги додає усвідомлення того, що «грин-карту» таки можна буде виграти і поїхати до США, коли стане вже зовсім погано, і що все-таки є хтось, кому справді гірше, ніж їм. Більша частина мешканців нашої країни живе надіями, це така звичка, і це просто так їх навчили, а ще – жити надіями значно легше, ніж жити в реальності. Надія воскресає щоранку, коли сходить сонце, і ти таки розплющуєш очі, мацаєш за груди дружину і, ставши ногами в капці, ідеш до ванної, де все ще є гаряча та холодна вода, зубна щітка й шампунь для того, щоб надати твоєму масному посіченому волоссю пристойного вигляду бодай на один день. Але надії рано чи пізно обманюють, і ти знову залишаєшся сам на сам зі своїми невирішеними проблемами. Ти встаєш зранку і розумієш, що живеш у старій квартирі, яку винаймаєш за сто п'ятдесят доларів на місяць, і в тебе – нема пристойної роботи, і політична ситуація в країні анітрохи не змінилася й навряд

чи зміниться, і дружина не зробила пластичної операції й усе така ж негарна, й єдине тільки радує тебе – що в світі ще є футбол, молоді дівчатка та пиво. Ті люди, які не вірять у цю несвяту триєдиність – футбол, дівчата, пиво, ті ходять постійно злі й геть нестримані. У нас узагалі народ злий. Озлоблений, особливо ті, кому за... Молодь не озлоблена, бо озлобленість – це вже бодай якась реакція, молоді ліньки реагувати на світ – вона його не помічає, ігнорує й намагається жити поза ним. А озлоблення заважає жити. Воно руйнує життя саме тих, хто злиться, і анітрохи не зачіпає те, на що зляться. Зляться в нас на: політиків, дружин і чоловіків, сусідів, футболістів, які програли черговий матч і не потрапили на чемпіонат світу чи Європи, на погоду, начальника, бухгалтерію, країну загалом, громадський транспорт, іноземців, порвані гривні, погане кіно, рекламу, яка перериває улюблений серіал, продавлений матрац, іржаву воду у ванній, хмари, базари та погані дороги.

Озлоблення – це реакція безсилих людей на життя.

Депресивні люди злі, і це тільки посилює їхню депресію, поглиблює її, і вони перетворюються з часом на таких маніяків, із якими не хочеться не те що бачитися, а навіть їхати в одному тролейбусі, бо вони обов'язково знайдуть привід, щоби зіпсувати

вам настрій, наступивши на ногу, пхнувши плечем, перепитавши кілька разів, чи виходите ви на наступній, і просто обізвавши вас йолопом чи придурком, якому не можна вже нічого сказати, бо одразу ображається. Людей-маніяків у нас багато, і всі вони налаштовані на те, аби зробити вас такими ж нещасними, як і вони самі, або принаймні змусити вас добряче похвилюватися. Люди зляться через те, що не мають конкретних життєвих цілей. Ви знаєте, людям так мало треба для щастя: просто дайте їм якусь роботу і переконайте в тому, що, виконуючи її, вони роблять щось надзвичайно важливе й долучаються до великої місії. Людям потрібно вказати мету, і вони стануть щасливими, бо так їх позбавлять найважчого в житті завдання – шукати сенс і мету людського буття.

Релігія переконує людей у тому, що, дотримуючись певних канонів, вони потраплять на небо й матимуть вічне щастя, дорожньо-патрульна служба запевняє нас, що, дотримуючись правил дорожнього руху, ми ніколи не потрапимо під машину і не спричинимо аварії, медики доводять нам, що коли ми вестимемо правильний спосіб життя, то помremo вчасно й мало хворітимемо, економісти ж доводять нам те, що в тому разі, якщо ми розпоряджатимемося своїми фінансами правильно, то завжди матимемо їх достатньо, а синоптики дають гарантію того, що після прослуховування повідомлень про погоду

на наступний день, ми не потрапимо під дощ, не послизнемося на кризі, не застудимо горла чи легенів і не зіпріємо в теплому светрі в тридцятиградусну спеку, морські ж патрулі дають стовідсоткову гарантію, що коли, якщо не запливатимемо за буйки, не потонемо. А все ж, дотримуючись усіх цих приписів, люди тонуть, потрапляють в аварії, помирають від запалення легенів, банкрутують, ідуть у пекло й потрапляють у безліч неприємних ситуацій, від яких себе нібито застерегли. Людям хотілося б, щоби життя не виходило за межі, встановлені для нього суспільством, але так не буває, бо життя людей – це така сама стихія, як і океан, як вогонь, як снігові лавини, і не можна поставити кордони, які б воно не перетинало. Отже, люди, які не вміють поводитися з цією стихією, і страждають на депресію, бо вони почувуються перед нею безсилями. І проблема не в тому, що їх змиває час від часу хвилиною, вони просто геть слабкі, бо вони – не цілісні натури, вони не мають того, що робило б їх здатними з цією стихією боротися. Вони не усвідомлюють, що існують самі по собі і саме по собі їхнє буття є важливим і значущим. Пам'ятаєте слова Ісуса Христа, які обурили фарисеїв: «Перш ніж був Авраам, Я єсьм»? Чудова фраза. Євреї надавали своєму буттю бодай якогось сенсу через те, що їхнім праотцем був Авраам, і вже через те, що вони пішли від Авраама, вони мають право на існування. Ісу с

запевнив, що походження не важливе, ти – є, бо є ти, і цього достатньо, щоби бути.

Ви помітили, як люди люблять збиратися в натовпи і споглядати, як утворюється натовп, і потім ця маса рухається, наче велетенська хвиля? Оце усвідомлення масовості надає людям відчуття причетності і глобальності, воно робить із багатьох малих одне велике і з багатьох незначних одне значне. Кожен зокрема не відчуває в собі сили, але разом вони ого що можуть. Оця маса надає впевненості лідерам, які, дивлячись на неї, підносять самі себе і сповнюють відчуття величі, бо мають над цією масою владу. Коли маса розпадається на менші частинки, а потім і зовсім зникає, залишаючи після себе тільки маленьких людей, зникає і сила, і велич, і ці маленькі люди, безсилі й безініціативні, розходяться по домівках, чекаючи, допоки їх знову покличуть на майдани. І саме тоді, коли оці люди залишаються самі, на них і нападає хвороба, яку ми називаємо депресією, бо вони не знають, ким є, навіщо вони є і чи є вони взагалі. Вони чекають мети, поклику, завдання, яке їм дадуть, аби оця робота надала їхньому існуванню сенсу, ніби без цих завдань їхнє буття сенсу не має. Аж ніяк. Воно виправдане вже тому, що є, а значить, має право бути й кожен, хто є, він повинен стати собою і йти своїм шляхом, надаючи власним існуванням сенсу тому, що навколо нього. Цілісні природи знають, що вони – люди, народжені жити,

а не шукати сенс життя, бо сенсу тому, що вони народжені, і сенс цього народження дуже простий – народитися, щоб жити. Жити. Жити. Жити. Жити. Жити.

Розділ 11 (Chapter 11)

Марк задрімав, сидючи на стільці перед комп'ютером, і прокинувся рівно о другій ночі, коли пролунав телефонний дзвінок.

– Алло. Це нічого, що друга ночі і я сплю?

– Мені сказали, що ви телефонували за тим номером, який вам дали, – голос був Маркові зовсім незнайомий, і він хотів був покласти слухавку.

– Вам нема чим зайнятися? Займіться онанізмом: допомагає, знаєте.

– У мене є дівчина, – пауза. – Якщо ви таки зателефонували, то, очевидно, згодні на наші умови і те, що ми пропонуємо вам, не залишає вас байдужим.

– А, ви про це, – Марк потроху прийшов до тями і, потягнувшись, підвівся, пішов до стіни й увімкнув світло. – Кажіть.

– Нам треба зустрітися, але так, щоби про це не знав ніхто, інформація конфіденційна, цілком.

– Завтра в Пироговому о пів на першу дня. Вас улаштує?

– Нас улаштує.

– Ну то на добраніч, я дуже хочу спати.

– Я теж. Тільки от що, Марку, забув спитати: ви готові померти?

– Це жарт?

– Ні. Це не жарт.

– За що?

– Банальне запитання. Помирають не за щось, помирають просто так, тільки тому, що хочуть цього або ні, жодна смерть не є виправданою.

– Можливо. Зараз ніч, і я про це не думаю. Ні, я не готовий померти.

– На добраніч, Марку.

– Спіть добре, – поклав слухавку й сів на диван.

Філософський відступ

Один мій знайомий сказав, коли ми, стоячи на тротуарі десь неподалік центральних київських вулиць, спостерігали за тим, як мчали автострадою дорогі іномарки: «Не, ну що ж таке надо украсть и где, главное, надо украсть, чтобы кататься на вот таких машинах?». Я тоді подумав: це ж як сильно вбили в голову нашим людям, що для того, аби мати щось дійсно дороге, красиве й добре, – треба обов'язково вкрати. Я дійшов висновку: влада – це прерогатива переважно нікчемних, психічно хворих, закомплексованих людей, яким не вдалося себе реалізувати в жодній зі сфер людської діяльності. Принаймні влада в нашій країні. Це влада, яка навчила нас красти. Адже мета приходу до влади й боротьби за неї одна – мати змогу красти узаконено і красти те,

що хочеш і скільки хочеш.

Влада деморалізує націю, замість того, щоби спрямовувати її у потрібне річище й мотивувати до досягнення необхідних цілей. Уся світова, зокрема європейська й північноамериканська, культура називає людину найвищою цінністю, задля людини працюють заводи та фабрики, задля людини друкуються гроші і продаються продукти харчування, задля людини працюють армії чиновників з єдиною метою – зробити життя однієї, окремо взятої людини кращим, спростити його, зробити комфортним, приємним і, головне, осмисленим: люди до 60-ти працюють і тим самим дозволяють тим, кому за 60, їздити світом, відпочивати на курортах, займатися благодійністю, видавати журнали й альманахи, фотоальбоми і спогади, займатися лижним спортом, виплачувати стипендію обдарованій молоді, брати участь у ток-шоу, читати, сидючи на лавочках у парку, газети, пити в пабах і барах пиво, обговорювати, не думаючи про те, де взяти гроші, що з'їсти на вечерю, чим заплатити за квартиру і за що купити ліків, останні події в Іраку та Кореї, перипетії футбольного чемпіонату, політику США на Близькому Сході, останні астрономічні прогнози, програму уряду й вітрильну регату в австралійській затоці. Це нормальне життя суспільного організму, ненормальним є такий стан речей, коли люди до 60-ти працюють на себе, намагаючись якомога менше віддати в пенсійний фонд, на задоволення потреб тих,

кому за 60, і не через те, що не хочуть їм допомогти чи не бачать, як більшість із них рахує копійки на хліб у чергах в продуктові магазини, а лише тому, що знають напевно: більшість із відрахованих ними грошей до цих пенсіонерів усе одно не потрапить, а ляже рівними й тугими стосами в кишені чиновників, які потім на них купуватимуть машини, костюми, краватки, будуватимуть дачі, відпочиватимуть на курортах, даруватимуть діамантові кольє коханкам. А те, що коханок мають навіть найдемократичніші з чиновників, – факт, який не потребує доказів. Одна знайома моєї знайомої розповіла історію про мера досить великого західноукраїнського міста, який у справах прибув до столиці. Прибув він зранку, а повертався мав лише ввечері наступного дня. Справи владнав ще до обіду й видзвонив свою коханку, дівчинку років сімнадцяти. Приїхала вона до нього. Поцілувалися, полежали в ліжку, а коли він захотів сексу, вона не дала. Мер розгнівався і вигнав її геть. Усе б нічого, тільки дівчинка була з того ж міста, що й він, і повертався додому мала того ж дня, але грошей на поїзд у неї не було, сподівалася, що він дасть. А він не дав. Добре, що подруга допомогла, давши гривень сто. А наступного дня в газетах написали про цього багатостраждального мера, який бореться за демократію і права й у своєму місті, і в усій Україні і дуже ратує за збереження суспільної моралі. Влада наша наскрізь компромісна. Вона і є отією раковою пухлиною, яка роз'їдає суспільний організм. Дивує те,

що сама влада себе винною не вважає. Вона, власне, і не винна, що такою є, це спадкові риси, влада змінилася на генному рівні ще одразу після революції 17-го, коли саме поняття влади набуло іншого змісту. В усьому світі вважають так: влада – це дані народом права служити цьому ж народові. Владу, оскільки за царської Росії Біблія була в пошані, вважали прерогативою Бога, і саме Він визначав, кого наділяти нею, кого – ні. І саме страх Божий тримав у покорі і самих представників влади, і народ, який бачив у них Божих обранців. Після того, як Бог у свідомості народів перестав існувати і влада стала іншою, то й здобувати її стали самостійно і шляхами не завжди чесними. Інша знайома моєї знайомої сказала мені: «Ну подумай, якби ти був чиновником, чи ти б не збудував спершу дачі й хати собі, а потім би вже думав про народ?». Я сказав «ні», вона здивувалася, але нічого не сказала й пішла. Їй усього років двадцять, і вона вже уражена цією хворобою, і якщо колись до влади прийде вона, то робитиме те ж саме, що і її попередники – крастиме. Вона не розуміє простих слів Божих: «Усіляка влада від Бога». Тобто сама система влади – це задум Божий, і Бог дає людям у руки оцей владний скіпетр. Наша влада цей скіпетр передає від батька до сина, від кума до свата, від свата до брата, від брата до небожа, і нема тій вервечці кінця-краю. Наша влада не розуміє, як можна не обманювати, не красти, не лицемірити, не зловживати, не брати хабарів. Щоправда, вона має трохи глузду, тому ролі між своїми представниками

розподілила порівну: одні крадуть, інші, якщо настрій у суспільстві вже геть кепський і незадоволення владою зростає, цих крадіїв карають, але так, про людське око, висилаючи їх чи то в Британію, чи в США, чи ще кудись, де тепло, комфортно й нема наших розгніваних і знедолених людей. Я був свідком однієї повчальної історії: великий у міському масштабі чиновник розпікав на колегії, привселюдно, свого заступника – говорив грізно, стукав кулаком, а врешті позбавив його премії на рік уперед і цим обмежився. Люди схвально загули і вдоволено плямкнули. Люди навіть не розуміють, що тієї премії заступникові вистачило б на одну вечерю в ресторані, не більше, і що в його кишеню щодня лягають суми, більші за ту премію в десятки разів. Але на публіку великий міський очільник зіграв – народ заспокоївся. Не розуміємо ми, що влада наша – це не особистості, це багатоголова горгона, і скільки ти голів їй не рубай, виростатимуть інші, бо справа вся не в головах, а в тулубі, який настільки сильно захищений, що пробити його грубу шкіру й дістатися до серця практично неможливо. Влада розумніша за народ, вона хитріша, жорстокіша та багатіша, тому вона перемагає. На неї працюють найкращі уми та таланти, цим народом народжені, а тих, які не працюють, влада знищує. Щоправда, після смерті їм зводять пам'ятники, на їхню честь називають вулиці, парки чи сквери, а часом навіть невеличкі населені пункти. Влада наша – це певна закрита система, потрапивши до якої, вийти назад уже неможливо.

Влада – це один організм, усі ланки якого пов'язані між собою нерозривними зв'язками, і розірвати їх украй важко, бо владоможці знають: упаде один – упадемо всі, тому, коли ти воюєш з одним чиновником, ти воюєш з усіма водночас, і тому така страшна й безглузда ця війна.

Розділ 12 (Chapter 12)

– Насправді, ви людям не потрібні, як, скажімо, ну що б таке сказати, щоби ви мене зрозуміли? – він обвів поглядом присутніх і, глибоко вдихнувши, продовжив: – Як, скажімо, особистості. Розумієте? Ви – тільки засіб, це в більшості випадків, ви – засіб для вирішення чужих проблем. Ви ніколи не замислювалися, чому ті чи ті люди знаходять вас саме тоді, коли знаходять? Не думали. – Присутні мляво захитали головами: вони не замислювалися. – Так я вам скажу: бо саме тоді, коли вони вам нібито випадково зустрічалися, саме ви могли їм допомогти вирішити ту чи ту проблему. А коли проблему таки було вирішено, вони просто вас залишали. Правда? – Кілька людей зробили серйозний вираз обличчя й заплющили очі, їм було цікаво.

– А якщо вони нас і після цього не залишали? – дівчина з другого ряду підняла руку вгору, і він побачив, що в неї не вибрито під пахвою.

– Ну, якщо таке і траплялося, то тільки тому, що з вас можна було мати бодай якийсь зиск. Кому із вас дівчата призначали зустріч на сьому за двадцять хвилин до сьомої, коли ще зранку на вашу пропозицію зустрітися відреагували негативно й пояснили свою відмову банальним ГРЗ чи болями в шлунку?

– Мені призначали, – кумедний здоровань, який сидів,

упершись головою в стіну, нервово прикусив нижню губу.

– І ви не дасте мені збрехати, що практично завжди після слів привітання й поцілунку в щічку вони одразу казали про те, що їм потрібен блиск для губ, чи трусики, чи новенька помада, чи парфуми, чи косметика. Ви купували те, що вони просили, і після цього їхній настрій одразу погіршувався, і вони знаходили десятки причин, щоб піти додому чи до подруги, або ж просто казали: «па-па» й сідали в таксі, узявши перед цим у вас двадцять гривень, і, невинно усміхнувшись, шепотіли: «Котику, ніжки болять».

– От ви говорите про дівчат. А про хлопців? Хіба вони не скоти й не чинять так само? – дівчина з яскраво фарбованим волоссям нахилилася вперед, її груди лягли на парту, і губи стали раптом надто червоними.

– Ми не даємо характеристику поведінці статей зараз, – він захвилювався й поглянув на хлопців, ті мовчали, вони ніяк не відреагували на слова фарбованої. – Проблема не в тому, хлопець чи дівчина, наша, точніше, ваша проблема зараз в іншому – вас використовують, і ви від того страждаєте. А хто: мама, подруга, сусід, начальник, водій таксі – не так важливо. Ви маєте навчитися боротися з цією проблемою та виходити з психологічної кризи.

– У меня вообще было такое чувство, когда она это сделала, что я – презерватив, в который слили и выбросили на хрен с балкона.

– А ты что, бросаешь презервативы с балкона? – хлопець

із татуванням на шиї розсміявся.

– Нет, – повернувся до нього. – Я его в мусор брошу, чтобы нашла ее подруга или мама, которая однажды уже увидела противозачаточные таблетки и чуть с ума не сошла.

– Да нет, я не говорю, что в мусор, – в туалет.

– Ха, – закинув ногу на ногу, – он же будет плавать между ее прокладками и салфетками, как подводная лодка среди льдов.

– А знаєш, яке то відчуття, коли презерватив одягли тобі на голову й затисли на шиї, при тому зв'язавши руки за спиною, і ти отак повільно помираєш, а все, що навколо тебе, – увесь світ навколо тебе – то тільки презерватив, який не дає тобі дихати й затуляє від тебе світ.

– У вас таке дивне сприйняття світу. Що з вами сталося і чому ви саме так сприймаєте цей світ – як презерватив? – психотерапевт підійшов до невисокої дівчини з рудуватим волоссям і східною зовнішністю, вона сиділа біля виходу і вдавала із себе таку собі пофігістку, якій у цьому житті потрібен хіба що вібратор.

– Що зі мною сталося? – вона підвела очі й поглянула йому в самі зіниці. – Ти хочеш це почути чи ти хочеш це пережити? – її голос раптом затремтів, і він важко ковтнув, йому вперше так захотілося жінку.

– Пережити, – він вимовив це мимоволі, він не думав казати так.

– У-у, – присутні загукали і дехто навіть засміявся, – ану

покажи ему это, он хочет, покажи ему, что мы переживаем, когда нас опускают, когда над нами издеваются телки и мужики, когда нас мучит шеф, уборщица не здороваётся с нами, а водитель маршрутки не хочет брать гривню по копейке и нам приходится идти пешком, пусть он переживет это. Пусть и ему будет так плохо. Он не знает, что это, когда ты заходишь в магазин и не можешь купить понравившуюся тебе вещь, потому что у тебя нет денег: ты потратил их на кокаин, и тебе уже, по большому счету, все равно, во что одеться и где лечь спать. Пусть он почувствует то, что чувствуешь ты, когда подруга отказывается выходить за тебя замуж, потому что у тебя нет квартиры, и нету денег ее купить, и денег этих не будет, ты это знаешь. И ты, вместо того, чтобы пообещать ей, что квартиру обязательно купишь, говоришь ей правду и идешь спать к своей старой подруге, больной триппером, потому что тебе больше некуда идти. Пусть он узнает, каково отказаться от мечты, которой ты жил многие годы, только потому, что твоя мечта всем до задницы, и ты ходишь, носишься с ней, а тебя все посылают, все тебя считают идиотом, которому просто больше всех надо, и так проходят годы, и ты, когда тебе переваливает за тридцать, спиваешься и идешь искать работу с окладом в восемьсот гривень и забываешь обо всем, что делало твою жизнь осмысленной и интересной. Пусть он это переживет! – хлопонец крикнув і, схопивши стілець, кинув ним об землю. Більшість із тих, які стояли поряд, зробили те ж саме, а дівчина зі східним об-

личчям підійшла до психотерапевта й, узявши його за підборіддя, тихо промовила: «Ходімо». – Він устиг помітити, як кумедний здоровань залазить на парту крикнути, що наступний сеанс психотерапії – у четвер, а потім двері за ним зачинилися, і він тільки відчував, як вона міцно тримає його за руку й тягне за собою темними коридорами.

Коли вони вийшли на вулицю, він таки зібрався з силами, смикнув її на себе і, намагаючись розгледіти її обличчя, прошепотів:

– Чого ти хочеш? Га, ну скажи, чого ти хочеш від мене?

– А хіба не ти хочеш? – вона усміхнулася, так йому здалося.

– Як тебе звать?

– Даша, – торкнулася язиком його вуст, – ти підеш зі мною? Мені потрібно дещо в тебе запитати. Дуже потрібно, чуєш? Я сиджу вдома сама уже третій тиждень і відчуваю, що скоро втрачу здоровий глузд.

– А в чому річ? – він питав це не професійно, йому просто було цікаво.

– Я не знаю, що відбувається і що буде завтра й у ті дні, які настануть потім, розумієш? Ти скажеш мені, що буде тоді, га? Ти скажеш мені, чому я боюся?

– Я спробую.

Вона побігла до дороги і, піднявши руку, намагалася зупинити таксі. Пригальмувала біла «волга», вона відчинила дверцята і, обернувшись до нього, гукнула: «Біжи давай, чо-

го став?». Він пішов до неї. Йому ніколи ще не доводилося ось так знайомитися з дівчатами і чути від них подібні запитання.

У квартирі, до якої вона його привела, не було нікого, квартира була досить чистою, і меблі – це він зумів помітити, незважаючи на морок, – придбали нещодавно й у досить дорогому магазині. Диван – він готовий був сперечатися з ким завгодно – коштував не менше п'яти тисяч доларів, а килим, на який ступив, навряд чи можна було придбати на базарі чи в багатопверховому супермаркеті, до яких ходять громадяни з середніми статками, щоби стягтися й купити комод чи пару стільців. Такі килими продають у цих осяяних вогнями ліхтарів магазинах, на вході до яких стоять охоронці й високі брюнетки в модних сукнях змахують віничками з павичевого хвоста пилюку з відполірованої поверхні дубових, березових і соснових шаф, трюмо, столів і столиків. Вона легенько штовхнула його вправо, і він відчув, що вперся у щось дуже м'яке та приємне на дотик.

– Сядь, це крісло. – Її голосу він одразу не впізнав, він був уже зовсім не таким, яким вона звернулася до нього там, у класі, у присутності всіх його пацієнтів.

– У тебе щось із голосом.

– Ні, просто я більше не хвилююся: я вдома.

– Ти хочеш поговорити зі мною?

– Так, дуже хочу. Мені потрібен хтось, хто би послухав

мене. А хто послухає мене краще за людину, для якої слухати інших – професійний обов'язок?

– Що ж ти хочеш мені сказати?

– Скажи, а ті люди, які відвідують двічі на тиждень твої курси, вони для тебе хто? І взагалі, ти любиш їх?

– Розумієш, важко любити людей, які самі себе не люблять, я просто є для них тим, ким вони хочуть, щоби я для них був. Не більше. Оце й усе, що ти хотіла від мене дізнатися?

– Ні. Скажи, наше життя має сенс? І взагалі, чому відбувається саме те, що відбувається?

– Я не священник. Я можу тільки сказати про те, що нам робити, коли стаються ті чи ті події.

– Саме це я й хотіла почути. Може, не так запитала. Ти хочеш лікеру?

– Ні.

– Тоді і я не буду.

Запала тиша, він саме хотів їй щось сказати, як раптом із кута кімнати долинув голос: «Одинадцята вечора за Києвом, із вами знову Марк Лютий та програма "Я і моя країна"».

– Що це? – він робив вигляд, що не злякався.

– А, – схопилася з місці. – Це радіо, воно завжди вмикається о першій, п'ятій, восьмій і одинадцятій, саме тоді, коли в ефір виходить Марк Лютий. Я так запрограмувала.

– Це так важливо для вас – чути Марка Лютого?

– Ага, – упавши на килим і підібгавши під себе ноги, – він мій хлопець, і я його люблю.

– То ми слухатимемо Марка чи що?

– Трохи, він недовго, просто якщо я його не почую, то не зможу спати. Ти розумієш, що це, коли ти не чуєш людину, заради якої готовий віддати життя?

– Ні, не розумію, – він сказав правду, він дійсно цього не розумів. Йому було двадцять вісім років, і він ще жодного разу не зустрів людину, заради якої був би готовий віддати своє життя.

Розділ 13 (Chapter 13)

– Мамо! Це ти, мамо?

– Нет, малой, это не мама, здесь мамы нет, это мы, – хлопчак років дванадцяти стояв над ним і дивився просто в очі, в чорних подертих пальцях він тримав цигарку й час від часу підносив її до губ, сильно затягувався, ніби боячись, що хтось ту цигарку забере, і випускав дим через ніздрі.

– А де мама? – Йому на вигляд було років шість, на ньому була синя сорочечка, білі штанці, і добре було видно, що волосся не мив давно.

– Не знаю. Откуда ж мне знать, где твоя мама? Бросила тебя, наверное, или пьет, как моя, или трахається с мужиками, как ее маман, – указав пальцем на рудоволосу дівчинку, яка сиділа на цеглині. – А может, колется. Всякое может быть. Только ты забудь о ней, малой. Сюда мамы не приходят.

– Сюда разве менты могут забрести, – хлопчина з великою червоною плямою на щоці засміявся й загасив цигарку об підлогу.

– Да, менты или педофилы, порнуху поснимають или так, перепихнуться, – дівчинка підвелася й поправила волосся.

– Да вчера, слышь, мне Жанна рассказала, – хлопчина підійшов до неї та поклав руку на плече. – Они на вокзале тусовались, к ним мужик такой подгребаєт, а ребята веселые, «дунули» уже, раскумарились, их прет по полной, ржут та-

кие. Вот. И тут этот штрих, такой аккуратный весь, выбритый, пахнет, подсел к ним и давай ля-ля. Расценки сказал, четверо согласились, Жанна тоже ради прикола с ними пошла. Короче, он их в машину посадил, повез куда-то на Левый берег. У него дом, не дом – дворец. Представь, там менты на охране стоят. Завел их в подвал, в подвале там типа комната отдыха, бассейн, все дела, сидят мужики, тоже не первой свежести, в халатах, члены свои дрочат. Короче, они каждого из тех, кто согласился, по три раза отымили в рот, в задницу, Жанну тоже трахнули. Вот так. Притом они все это на видео снимали.

– А денег хоть дали?

– Немного, так, долларов по десять каждому. Они эти деньги уже пробухали.

– Слышь, лось, уйди, – хлопчина кинувся до того, що з червоною плямою, і з усього маху вдарив у вуха, той заточився й упав. – Куда ты лезешь, че ты его лапаешь? Он малой совсем, ему лет шесть или семь. Сколько лет тебе?

– Мене звуть Давид, мені шість років.

– Ты слышал? Ему шесть лет. Бля, увижу, что кто-то пацаненка обижает, пришибу на хер. Ты знаешь, откуда я его достал, ты знаешь?

– Да не. Чего орешь?

– Это мамка твоя орала, когда тебя рожала. Я его у цыган вырвал, они, суки, хотели ему ногу отрезать и посадить где-то денег просить. Мы с пацанами его еле отбили. Бля,

наш пацаненок, малой совсем, свежий, видно, мать, курва, выгнала, а его цыгане уложили и калечить собираются. Я там одной старухе их голову разбил арматурой, Матвей и Кот ножами двоих порезали, а Клим пацана подхватил да на сматки. Еле ушли, они всем табором гонялись по Подолу, суки безбашенные. Я теперь вообще не хожу по их территории, правда, и они на нашу не залазят. А Жора вчера одну там цыганку, молодуху тупую, подхватил и трахнул, а нехер детей обижать.

– И что с ним делать будем? Пойдет с нами на базар воровать или по метро пустить его?

– Нет, в метро не надо: там менты могут забрать. Он дурак, не убежит, и малой еще очень, растеряется, надо хоть морду жалостливую сделать да стишки выучить типа: «Споможите, кто сколько есть...» Не, в метро не пойдет. На базар, будет хавчик тырить, научим, ноги быстрые, думаю. Малой, быстро бегаешь?

– Так, я дуже швидко бігаю, мене батько вчив бігати щоранку, поки його не вбили.

– Кого убили?

– Батька вбили.

– А кто батька-то твой, мент что ли?

– Ні, він злочинець, мені хлопці у дворі сказали, що він людей грабував і його за це вбили.

– Не повезло тебе, пацан, так бы батька тебя всю жизнь крышевал, а так самому доведется хлеб добывать. Да ты не

бойся, – потріпав його за чуба. – Не пропадешь, главное – бегай быстро да ментам не попадайся.

– У мене була мама, я її бачив того дня, коли вмерла бабуся.

– А где она, мамка?

– Не знаю, я втік.

– Да молоток ты, пацан, нехер с родаками жизнь гробить, будем жить так, как хочется, ты только нас держись, мы тебя в люди выведем. Воровать умеешь?

– Ні, – дивився на них своїми великими, гарними-гарними, чистими, широко розплющеними очима.

– Научим. Тут же так: не уворуешь – не проживешь. Все воруют. А кто не ворует, тот живет бедно. Такие дела. Идем, за клеєм пора сходити, а то ларьки позакривают, хрен тогда подышишь.

Розділ 14 (Chapter 14)

Марк повернувся додому пізно. Після того, як він зустрівся з тими, хто хотів із ним зустрітися в Пироговому, він ще встиг з'їздити на роботу до Маші, хорошої дівчинки з провінції, якій ніде жити і яка вп'яте просить Марка пожити кілька місяців разом із ним, і Марк, який чотири рази їй відмовляв, нарешті сказав «так» і тепер думав, куди складати-ме свої речі, якщо Маша займе своїми сукнями й трусиками його шухляди, і ще Марк не любив, коли в його ванні хтось миється. Тому його дуже непокоїло те, що Маша приймати-ме ванну та ходитиме по квартирі в халатику. Хоча до цього Марк ставився спокійно: йому було зараз не до дівчат. Піднявся ліфтом і, стоячи біля дверей, довго рився в кишенях, намагаючись знайти ключ. Останнім часом Марк був дуже знервований, і терпець йому вривався досить швидко, тому він матюкнувся й ударив двері кулаком. Двері відчинилися, й Марк зрозумів, що у квартирі хтось був. Уже подумки розпрощавшись із ноутбуком, новим мобільним телефоном і кількома тисячами доларів, які лежали в столі і які вже, напевно, устигли проколоти наркомани, яких у районі було достатньо, Марк увійшов до квартири. Увімкнув світло і помітив, що ноутбук на місці, телефон також, відкрив шухлядку й перерахував гроші, – не пропало жодної купюри. Марка це здивувало. Він оглянув кімнату, і, коли думати про те, хто

й за чим залазив до нього в квартиру, йому набридло, задзвонив телефон, Марк кинув ключі, які, виявляється, були в нагрудній кишені, на стіл і взяв слухавку.

– Алло.

– Марк, ты? Ну ты поздня пташка!

– Напевно. Назвіться.

– Менше знаєш – лучше спишь.

– Це не про мене, я взагалі дуже мало сплю: нерви і робота.

Що треба?

– Поговорить. Марк, присядь и послушай меня, хорошо? Тебе все равно придется меня услышать, так или иначе, лучше тебе услышать меня по телефону, потому что если я приду, а вскрыть твою дверь мне не проблематично, ты заметил, то разговор у нас получится более жесткий и для тебя мало-приятный. Садись.

– Я вже сів. Кажіть. У мене мало часу, я хочу їсти і спати, у вас таких бажань о пів на першу ночі не виникає?

– Шутишь, Марк?

– Намагаюсь.

– Марк, я лично против тебя ничего не имею, ты мне даже симпатичен, я уже выучил твои привычки, я знаю, как ты любишь спать. Ты любишь спать, свернув одеяло лодочкой, не так ли? Я знаю, сколько ложечек сахара ты кладешь в чашку, я даже знаю, какую туалетную воду ты покупаешь в «Брокарде» и сколько тратишь времени на занятия в спорт-

зале. Марк, мне даже интересно наблюдать за тобой, когда ты идешь по улице, всегда такой угрюмый и стремительный. Ты красивый, Марк, и на тебя обращают внимание девушки, некоторые даже оглядываются тебе вслед. Но ты не замечаешь этого, ты слишком занятый и целеустремленный человек, тебе нет дела до девушек, останавливающихся посреди Крещатика, чтобы посмотреть тебе вслед. А может, ты слишком занятой, Марк? Может, тебе лучше смотреть за девушками и оставить в покое все дела, которые сейчас занимают твое внимание? Ты под колпаком, Марк. Про тебя все знают, каждый твой шаг нам известен, ты ничего не можешь от нас скрыть. И даже то, о чем ты разговаривал сегодня в Пирогово с американцами. Поэтому мой тебе, Марк, совет: займись девушками, теннисом и журналистикой, прекрати эти игры в честность, правдолюбие и не порти себе жизнь. Идет?

– Конкретно, що я маю зробити?

– Все, о чем сегодня шла речь в Пирогово, ты должен изложить на бумаге и передать мне. Кто были эти люди, что они хотели лично от тебя, какие задачи они перед тобой поставили – все, Марк, все ты должен нам сообщить.

– Я ніби не глухий. Ви казали, що вам те й так відомо.

– Известно, Марк, но нам нужно знать, честен ли ты.

– Я таки дозволю собі погратися в правдолюбство. Скажіть, а на якій підставі ви наважуєтесь вимагати в мене суто конфіденційної інформації, яка стосується мене особисто, мого приватного життя і життя рідних мені людей? І хто дав

вам право на прослуховування моїх телефонів, на те, аби ви стежили за мною, рилися в моїх паперах? Я хотів би знати, на підставі яких документів і розпоряджень це робиться? Я ж не стежу за вами й не питаю, з ким ви трахалися сьогодні ввечері? Я не дам вам жодної інформації, я не надам вам ніяких свідчень, усе, розмову закінчено, я хочу спати, і в мене просто болить голова. Пока.

Марк поклав слухавку і відчув, як на чолі виступив піт і рука враз перестала його слухатися, хвилювання було настільки сильним, що йому сперло дихання і так неприємно занили м'язи. Йому страшенно захотілося зараз зателефонувати Даші чи кільком найближчим друзям, які залишилися в нього в Києві, і просто поговорити з ними ні про що, помовчати в слухавку й поставити їм кілька найважливіших у житті питань. Але телефонувати він нікуди не буде, Марк це знав і тому просто підвівся й пішов на кухню, сів на стілець, налив у склянку соку, і, коли в кімнаті задзвонив телефон, його це чомусь зовсім не здивувало...

– Алло.

– Марк, не спишь?

– Ні, не сплю.

– Так, подрывайся давай и во «Фридом», у меня для тебя информашка есть.

– Я спати хочу.

– Да потом поспишь, Марк, информация же уйдет.

– А що, до завтра ніяк не почекає?

– Нет, никак, ты же знаешь, я бы не звонил, если бы дело не стоящее было.

– Я прийду, Стасе, тільки ти дивись мені, підсунеш якусь херню, наб'ю морду, чув?

– Не вопрос, Марк.

Марк вимкнув телефон і пішов одягатися. Стаса він знав давно і міг припустити, що в нього дійсно могла бути якась важлива для нього інформація. Стас – типовий представник золотої молоді, розбещений мажор, син впливового політика, який час від часу приходив додому п'яним і говорив Стасу те, про що в газетах не пишуть і по радіо не розповідають. Стас напевно знав, яка інформація може бути цікавою Марку, і тоді він телефонував йому і призначав зустріч. Востаннє така зустріч відбулася ще півроку тому, саме коли приймали бюджет. Марк дізнався кілька важливих подробиць про особливості розподілу бюджетних коштів між окремими регіонами. Тоді та інформація так і залишилася в його голові, Марк півроку тому був зовсім не тим Марком, яким він став тепер, і ризикувати здоров'ям, життям і власною безпекою заради правди він не хотів. Тепер він не те щоби аж так хотів ризикувати, ні, він просто зрозумів, що постійно балансувати між правдою і неправдою довго не зможе, рано чи пізно впаде до ями, а падати Марк не хотів. Крім того, він вірив, що встигне зробити собі досить гучне ім'я й нажи-

ти кілька впливових і відомих ворогів – це, як він вважав, дасть йому необхідну гарантію безпеки, і принаймні за резонансні матеріали його вбивати побояться, аби не кинути на себе тінь і не стати ворогами свободи слова. Про те, що може сказати Стас, Марк думав, їдучи в таксі. Йому здавалося, що йтиметься про нещодавнє вбивство відомого кримінального авторитета, який не досидів у в'язниці всього якихось півроку і в поверненні на волю якого не були зацікавлені досить впливові люди. Марк не любив «Фрідом»: тут постійно було багато дурних і п'яних дівок, які вішалися на шию й пили за його рахунок, недалекоких мажорів, які вихвалялися один перед одним своїми авто, костюмами, квартирами та яхтами, що стояли в портах на французькому узбережжі Середземного моря, а ще – менеджерів, креаторів, продюсерів, кліпмейкерів середньої руки, які говорили про все поспіль, клеїли дівок і намагалися вдавати із себе багатих і незалежних, хоча насправді були бідними й дуже залежними. Ще там були геї, яких Марк також не любив, і тому, коли увійшов до клубу, одразу набрав Стаса, і, побачивши його за барною стійкою, стрімко пішов туди, не звертаючи уваги на тих, хто був навколо нього, тому що їм до нього, як і йому до них, не було зовсім ніякого діла.

– Привіт, жучаро. Ти як? – Марк подав руку, Стас її потиснув.

– Нормально. Ты где пропал?

– Я пропав? Це ти заліг на дно, не чути, не видно.

– Я в Лондоне был.

– Що робив?

– Так, шарился с пацанами, дурь курил, на футбол ходил.

Как всегда, ты знаешь.

– Чого кликав? Є щось?

– Да тебе бесполезно информацию выдавать, все равно в эфир непустишь. Как и в прошлый раз.

– То було півроку тому, зараз усе змінилося. Ти кажи.

– Короче, Марк, мне вчера информашку папик подогнал по этому заводу-гиганту, который хотят олигархам продать. Ты знаешь, там же нет оснований для его приватизации, он внесен в реестр предприятий стратегической важности и вообще приватизироваться не должен.

– Ну.

– К тому же он рентабельный процентов на пятьдесят, люди деньги получают, все нормально.

– Ну.

– Гну, Марк. Его будут опускать понемногу, чтобы довести до банкротства, а потом купить за бесценок. Я знаю, кто этим будет заниматься, да только ты имен не называй, рискованно все-таки. Так, намекни, что, мол, возможно искусственное доведение до банкротства.

– Ти мене вчити будеш, Стасе! – Марк замовив вина й обвів поглядом зал. Але він не встиг випити вина. Коли бармен налив йому сто п'ятдесят грамів «Шардоне», до клубу

ввірвалися хлопці в маски і камуфляжній формі, перекинули кілька столів і, заломивши руки двом геям, вивернули їм кишені, висипали на підлогу всілякий непотріб, потім один із тих, хто тримав за руку переляканого гея, сказав щось по рації і, поглянувши туди, де сидів Марк, дав відмашку двом бойовикам, ті підбігли до Марка і, вибивши з-під нього стілець, притиснули обличчям до підлоги й залізли в кишеню.

– Есть. Слышь, Санек? Есть, зови давай.

– Накрыли, да? – той, що підійшов, дуже хвилювався, він схопив Марка за шию і прошепотів у саме вухо: «Попал, пацан, теперь ты наш». – Подними, – до того, що стояв поряд.

Марк відчув сильний біль у ключиці, він підвівся, страшенно боліла голова: коли падав, ударився об барну стійку.

– Руки в карман засунь и вытащи все, что там есть, давай, – чоловік у масці говорив надто глухо й невиразно.

– Ви мені щось закидаєте?

– Сука, руку в карман засунь, слышь?

– Що ви конкретно мені закидаєте?

– Падло, блядь, – він схопив Марка за руку і, стиснувши зап'ястя, засунув її в кишеню, Марк відчув, що пальці торкнулися целофанового пакетика. – Бери пакетик, бо руку сломаю.

– На, їж, – Марк дістав-таки пакетик із білим порошком

і кинув йому в обличчя, той підняв його з підлоги, і, потримавши в руці, передав тому, хто стояв поряд, і, змірявши Марка поглядом, з усього маху вдарив його в ніс. Марк заточився, але втримався на ногах, потім удари посипалися один за одним, хтось зробив підсічку, і він тільки встигав прикривати руками голову та груди. Свідомість Марк утратив хвилини за дві, і останнє, що спало йому на думку – це те, що його хтось підставив і що ті, хто зараз б'є його по печінці, спині й ниркам, добре знали, що він буде у «Фрідом хаус» рівно о першій ночі, після цього настала темрява і Марк перестав відчувати удари ніг і гумових палиць.

Розділ 14 (a) (Chapter 14 (a))

Він дивився їй просто в очі, його очей вона не бачила. Він сидів у тіні, а на неї падало світло маленької свічки, яка стояла на шафі. Очі вона заплющила і тільки пальцями відчувала його, а ще вона чула голос – такий, яким часом промовляє до нас Бог тоді, коли нам дуже хочеться Його почути.

– Для того, аби бути незалежною від людей і подобатися людям, ти маєш бути самодостатньою і красивою.

– А яка я?

– Ти закомплексована, залякана, нерішуча, невпевнена в собі, залежна від думки й волі інших, сповнена страху та зневіри, єдине, що є в тебе доброго, – ти любиш людину, заради якої готова померти.

– Кажіть ще.

– Свобода приходить з усвідомленням, а шлях до усвідомлення лежить через досвід, і ти знаєш, досвід – це біль, ти не маєш боятися досвіду життя, ти маєш його здобувати й жити ним. Це хвороба така – слабкість, на неї багато хто хворіє, і ти також хвора, Дашо, але ти можеш одужати.

– Я зможу?

– Зможеш. Ти мусиш поставити собі мету, саме цілеспрямовані люди поступово одужують і стають сильними та незалежними від тих, хто користується їхньою слабкістю. На

світі нема тих, хто б сказав тобі, що ти слабка, бо в такому разі вони втраять над тобою контроль.

– Я знаю, я все це знаю, але не вірю, що зможу стати сильною.

– Все дуже просто: Дашо, ти боїшся бути сильною, бо сила – значить свобода, а свобода – це необхідність приймати рішення й робити кроки, іти туди, куди хочеш, і при тому ніхто не триматиме тебе за руку. Так багато тих, Дашо, хто паразитує на твоїй слабкості.

– Хто?

– Я не знаю, але ти дуже добре знаєш їхні імена.

– Так, я знаю.

– Ти пам'ятаєш, коли тебе тримали на припоні подруги, користуючись тобою тоді, коли ти їм була потрібна, а ти не могла їм відмовити сходити в кіно, купити в ресторані їжу, посидіти з ними вдома, бо їм було сумно, зустріти їх на зупинці маршрутки, яка їхала з Чернігова, бо їм було ліньки пронести двісті метрів дві легенькі сумочки, і ти зривалася з роботи, відмовляла собі в задоволенні поспати зайвих дві години, обманювала маму й тітку, кажучи, що спізнюєшся на тренування, і бігла на метро «Лісова», і цілувала їх у щоки, і несла їхні сумки. Ти платила за мобільні телефони, придбані ними у кредит, бо вони казали, що мало одержують, купувала їм їжу, а вони не бажали розмовляти з тобою по телефону, ігнорували тебе, коли їм було не до тебе, обманювали, кажучи, що сплять, а самі сиділи з хлопцями в нічних клубах, ти

вірила їм, Дашо, і завжди просила в них пробачення, вважаючи себе винною в усьому, бо ти так боялася залишитися без них. Тобі просто ніхто не сказав, що без них також можна жити і життя без них набагато цікавіше, бо в цьому житті, Дашо, ти будеш головною героїнею.

– Я не можу так. Як же я без них?

– Дуже просто.

– А кому я телефонуватиму ввечері?

– Нікому. Втім, якщо тобі дуже хочеться поговорити, сідай перед дзеркалом і говори, допоки не виговоришся і тобі не полегшає на душі. Можеш писати листи своїм друзям, але ніколи їх не надсилай, а просто складай у шухляду.

– Оце й усе? Тоді я стану самотньою та нікому не потрібною.

– Зовсім ні, ти нарешті усвідомиш, що маєш ціну, і ця ціна надто висока, і тому продаватися абикому за можливість називатися їхньою подругою, і сидіти з ними в ресторані, і блукати магазинами, і теревенити безкінечно по телефону ти вже не будеш. Ти цей час витратиш на багато інших корисних речей: наприклад, ти вивчиш іспанську мову, допишеш повість, запишешся на айкідо чи шейпінг, і взагалі, ти нарешті побачиш, ким є насправді і що ти насправді зовсім не така, якою тебе хотіли бачити друзі.

– Але ж без них мені буде сумно і, нарешті, хто підкаже мені, яку сукню купити в «Наф-наф».

– Тобі не потрібні порадики й ті, хто веселитиме тебе,

тобі потрібна ти, але друзі забирають тебе, хіба ти цього не розумієш?

– Ні, – Даша глибоко вдихнула і розплющила очі, вони так вогко й еротично блищали в цій коричневій напівтемряві, що він на мить замовк, а потім поклав руку їй на плече і всміхнувся: він нарешті побачив, яка ж вона гарна.

– Ти знаєш, як це буває, коли сидиш сама вдома побіля вікна, і темрява гнітить тебе, і не знаєш, куди від неї подітися, бо так не хочеш відчувати себе самотньою в цьому місті, у цій квартирі, у цій всеохопній і важкій темряві? Тобі знайоме це?

– Так.

– І ти намагаєшся втекти від темряви, заплющити очі, аби не бачити її, але вона нікуди не зникає, вона скрізь, вона всюди, ця страшна-страшна темрява. А знаєш, що стається потім?

– Що?

– Потім раптом починає червоніти схід і над землею сходить сонце. Ти пам'ятаєш, як воно сходило тоді, коли ти сиділа на березі Дніпра після випускного балу?

– Так, я дуже добре це пам'ятаю.

– Воно зійде і сьогодні, і завтра, і післязавтра, треба просто пересидіти ці кілька годин, коли над світом панує влада темряви. Ти нічого не зробиш із цим, геть нічого, просто дочекайся світанку, от і все.

– Так просто?

– Еге ж.

– Так просто проблемами не вирішуються, я знаю, це сонце сходить щоранку, а темрява душі може тривати вічно, розумієш?

– А ти знаєш, що таке темрява душі?

– Ні, я це відчуваю.

Пролунав дзвінок, вона встала, підійшла до вікна, слухавка лежала на підвіконні, натиснула кнопку.

– Алло. Степане, ти? Чого ти хочеш? Друга ночі вже! Так, я не сама. Яка тобі різниця з ким? Що? Куди зник? Ні, я не знаю, де він. Він мав бути вдома. І не відповідає мобільний? Я спробую, давай.

Вона кинула телефон на підлогу, стиснула кулаки і, задерши голову, голосно схлипнула.

– Щось сталося?

– Так. Марк зник.

«Чутки про зникнення Марка Лютого, популярного ведучого радіопроеграми „Я і моя країна“, який не повернувся додому три дні тому і протягом цього часу не виходив на зв'язок із друзями, виявилися перебільшеними. Як нам стало відомо з повідомлення Центру зі зв'язків із

громадськістю МВС, Марк Лютий разом із групою геїв та наркоманів був затриманий у столичному клубі «Фрідом», правоохоронцями було вилучено в нього чотири грами наркотичної речовини. Зараз Марк Лютий перебуває в Київському слідчому ізоляторі, йому висунуто звинувачення у зберіганні та розповсюдженні важких наркотиків. Перевіряється причетність Лютого до інших операцій із продажу наркотиків». Ведуча зробила секундну паузу, опутивши очі, відклала вбік аркуш і завела мову про нещодавній робочий візит президента в Сумську область, де той зустрівся з місцевою владою, інтелігенцією та проводив виїзні наради з керівництвом області.

Розділ 15 (Chapter 15)

– Алло, Боренька, – Ян Урманіс сидів у великому коричневому кріслі і палив, йому було весело, це було дуже добре видно, у нього ледь здригалися кутики вуст, і ще він постійно задоволено мружив очі. Цей чоловік справляв враження дуже впевненої і сильної людини. – Я слышал об этом парне. Спасибо. Вы там особо не старайтесь, так, подержите его недельки две-три, пока все тут утрясется с этим заводом. Я так думаю, что это о заводе ему давали информацию американцы, мне уже доложили.

– Да, Ян, я просил, чтобы ребята поспрошали его. Они побеседовали, – усміхнувся й голосно кахикнув, – парень раскололся, все выложил: кто, где, зачем. Проблем не будет. Ты думал, что там что-то серьезное, так я тебя успокою, ничего особенного, так, мелочь.

– Это мелочь, Боря, потому, что мы вовремя перехватили парня и он не успел нарыть больше.

– Я знаю, там уже готовились материалы по этому делу, ну, ты знаешь, это о банкротстве. Если бы бумажки попали к парню, хай поднялся бы дай Боже, вся страна бы на уши встала.

– Это наша страна, Боря, не бойся, она будет стоять на том, на что мы ее поставим, ты понял?

– А что с парнем делать потом, когда все уляжется?

– Пусть сидит. Хотя не знаю, я не думал об этом. Скажу через денек. Может, мы его купим, может, просто запугаем. Ты же помнишь о маме его? Если что, девку эту прищемим. Потом об этом, Боря, потом. Ты пресс-конференцию собери по этому поводу, настрой ребят на нужную волну. Они не дураки, все поймут. Если выпендрятся, туда же пойдут, не хер языками ляпать. И еще, ты о том деле знаешь? Ну, Петр говорил. Нас будут собирать где-то за Киевом. Ну, да, это не по телефону. Это потом. Давай, Боря, будь на связи. И смотри, чтобы никакой утечки.

– Обижаетесь, Ян.

Розмову закінчено. Ян Урманіс продовжував сидіти у кріслі й задоволено усміхатися, а цигарка в його руці поволі тліла, вогонь підходив до пальців. Він довго дивився на попіл, потім міцно стис недопалок і викинув у попільничку.

A few words about my friends

Вони не будуть кінозірками чи рок-ідолами свого покоління, вони ніколи не стануть мільйонерами чи обличчями модних журналів, вони просто залишаться моїми друзями, яких я любив тільки за те, що вони були поряд.

Оля, кумедна, мила й дуже оригінальна двадцятилітня дівчинка, яка малювала картини, ночами просиджувала зі слухавкою біля вуха,

могла зірватися о пі в на другу ночі й піти зі знайомими гуляти Хрещатиком, а ще вона збирала у всіх ресторанах та кав'ярнях, куди приходила випити чаю чи з'їсти торт, фірмові пакетики цукру, казала, що тоді, коли збере їх дуже багато, віддасть своєму хворому другові, якому не вистачає в організмі цукру, і він обов'язково вилікується.

Марина, оригінальна фарбована білявка, яка одного дня вирішила, що житиме в своє задоволення і за це задоволення хтось обов'язково платитиме. Вона навчалася для того, аби задовольнити свої амбіції, ходила часом по барах та нічних клубах, сподіваючись зустріти забезпеченого хлопця, який би мав квартиру, машину та солідний заробіток, а знаходила переважно тих, хто хотів із нею переспати. Спати вона з ними не хотіла, тому пила, а потім поверталася п'яна додому, лягала спати, і на ранок у неї страшенно боліла голова. Вона завжди поводитися дуже вільно й розкуто, але ніхто не знав, що вона просто вміло грає роль веселої щирої дівчинки, а насправді вона закрита й нікому не відома людина, поряд із якою інколи стає страшно, бо розумієш, наскільки велика та таємниця, яка ховається за дверима її загадкової душі. Спілкуючись із Мариною, я зрозумів, що тільки зовні прості люди можуть бути насправді такими складними й непередбачуваними.

Володя, свій хлопець. Таким людям віриш, просто дивлячись на них здаля, в нихусе на поверхні: думки,

переживання, емоції. Їм нічого в цьому житті не дається легко, але вони всього досягають, бо здаватися вони не вміють і програвати теж. Таким людям віриш, із ними охоче сідаєш пити чай чи пиво, розповідаєш свої секрети, бо такі люди не вміють зраджувати, вони радше помруть за друга, ніж зрадять його.

Оксана, до нестями хороша і важка людина. Їй хотілося цілувати руки й вуста, носити на руках і дарувати квіти, допоки не зрозумів, наскільки мало для неї значать і оці поцілунки, і носіння на руках, і подаровані квіти.

Усі вони просиджували в кав'ярнях і барах, блукали Києвом, бігали у справах містом, спілкувалися з тобою тоді, коли ти хотів з ними поспілкуватися, а ще вони сідали інколи перед вікном, увечері, дивилися туди, де жило те, що було за вікном, і сумували, і мріяли, і подумки знаходили виправдання тому, чому вони не досягли іще в житті того, чого так хотіли досягти. А потім пили чай і лягали спати, мої хороші, милі друзі – Оля, Марина, Володя й Оксана.

Розділ 16 (Chapter 16)

– Дурак ты, пацан, дурында ты ушастая, я тебя учил, и ни хера ты не научился.

– Ти про що? – він відвернувся від стіни й зиркнув спідлоба.

– Да не зыркай ты на меня, сынок, не зыркай. Ты вот сейчас лет пять получишь ни за хрен собачий, понимаешь? Ну за что ты борешься? Ты кто, Марат, Че Гевара, Ленин? Зачем оно тебе надо? Я вот просто знать хочу, для себя. Ты мне скажи, – мужчина років сорока встав із нар і підійшов до туалету, розщепив ширінку, і було добре чути, як дзюрчала сеча, потім він плюнув в унітаз і, підтягнувши штани, спустив воду.

– Я борюся тому, що не бачу іншої можливості виявити свій протест.

– А я такую возможность вижу, понимаешь, вижу, и не одну возможность, а сотни, – ступив кілька кроків до стіни.

– Скажи.

– Я ворую, я вор, и это мой протест. Ты понял? Ты говорил, что борешься с системой, но это туфта все. Я с ней борюсь, потому что я знаю ее, она меня воспитала, она меня сделала, и я знаю, как ее разрушить. И я не говорю про всю систему, нет, ты что? Ее нельзя разрушить полностью, она если и рухнет, всех нахер придавит.

– Це не боротьба, це злочин.

– А ты, значит, хочешь бороться по закону? С кем? – схлившись над ним і крикнув у саме вухо: – Кто тут знает, что такое закон и что такое законно, а? Знаешь, почему я не боюсь воровать и грабить? А? Потому что я знаю: все воруют – кто больше, кто меньше, и я всегда смогу найти общий язык с теми, кто будет меня судить, потому что между нами нет никакой разницы. Разве только та, что я сижу за решеткой, а они нет.

– Ты злочинець, Горов, і я тобі це казав. І не треба мене тут переконувати. Я твої совкові аргументи не сприймаю.

– От ты сейчас на суд идешь, да? Да, знаю. Ты чего учудил? На митинг вышел, флажком помахал, камешек в мента бросил, лозунгами глотку надрывал. И все. И тебе за это впают лет пять, веришь? И знаешь зачем? А затем, малыш, – поклав руку йому на плече, – что ты не такой, как надо, ты другой, ты неправильный, и тебя боятся. А вот после пяти лет отсидки ты выйдешь нужным обществу человеком.

– Їхньому суспільству.

– Да, их обществу, а никто не говорит, что оно твое или мое. Тебя перевоспитают, сын. А я за воровство, грабеж, вымогательство и мордобой получу полторашку, да и то где-то ближе к югу. А потом меня переведут на химию, а потом и вовсе выпустят, под выборы или там на День независимости: амнистия-то должна быть, как не быть? И в общем и целом я помаюсь месячишка два-три и выйду на свободу с чистой

совестью грабить и воровать. А знаешь почему? Потому что я такой всех устраиваю: они знают, чего от меня ожидать, я знаю место, я ворую, где можно. И не лезу туда, где нельзя.

– Та ти гнилий, Горов, як уся ця система.

– Да. И на такой гнили, как я, вся эта система держится. А вас, идейных и неиспорченных, будут вылавливать, сажать и ломать. Ты понял?

– Я, Горов, усе давно зрозумів, тільки я не ламатися сюди прийшов. – Він опустил голову і, міцно стиснувши кулаки, шумно вдихнув.

Один чоловік у кутку камери загіготів, йому було років тридцять на вигляд, і він не мав кількох зубів.

– Ты поумнеешь на зоне, Андрюха, я говорю. Тебе-то бояться нечего, стаття у тебя не петушина, да и сам ты парень крепкий, постоишь за себя. Я тебе, если шо, помогу. Выйдешь, ко мне придешь, я устрою. Работать-то после отсидки ты все равно не сможешь.

– Хоцо, я знаю, що ти мене підтримати хочеш. Тільки не треба мене підтримувати, я маю тільки одну-єдину відмінність від усіх вас.

– Это ж какою?

– Я вільний, розумієш? І ще – я не боюся. Ти, Горов, кажеш, що я не такий. Так, я не такий, як ви. Ви всі живете у страху, і ще ви раби, неважливо де – на волі чи за ґратами, а

я вільний і тут, і там, поза тюремними стінами. Ви розумієте це?

– Да харе трепаться, бля, – крупний мужчина перевернувся на спину й гучно відригнув. – Развели тут демагогию, ляля-тополя. Пиздеть меньше надо, вот и все. Посадили – сиди. Свобода, рабство... Все боятся, и все хотят жить. Понял, философ хренов? И ни ты, ни кто другой ничего не изменят. И на демонстрации свои гребаные ты ходишь только потому, что тебе дома сидеть страшно, одному, перед телевизором, ты пухнешь, сука, от безделья, тебе заняться нечем, и ты, чтобы не дрочить на порнофотки, берешь флаги и рулишь на демонстрации, чтобы девок в толпе потискать да заработать рублей двадцать, шо, не так? А была бы жена дома, да малой в яслях, да работа потяжелее, ты бы Ленина из себя не корчил, а вкалывал бы, потому что жена бы долбила каждый вечер, шо бабок нет, и малой ревет, и туфли надо, и квартиру тоже, и тачку хотелось бы, и на курорт пора ехать, и вообще, теща просила подарить ей золотое кольцо. Въехал, умник? Вот теперь сиди и думай. А вы рты закройте и не мешайте спать. Я, бля, пидара на дороге сбил случайно и теперь восемь лет буду на зоне париться, а у меня жена и дети. И меня идеи революции всемирной не пекут, а ты, сука, камнями в ментов бросаешься и с флагами носишься. Я бы вас на каменоломню, недоносков.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.